

ספר

# שבת מיהודה

חלק א'

הובא לדפוס על ידי:



[wiedepress.com](http://wiedepress.com)

[info@wiedepress.com](mailto:info@wiedepress.com)

**הסכמות הגאונים נדפסו בספרי כדי השלחן וכרע רבץ, ולא הטרחתים קונ**

## **הלא המה (לפי סדר א-ב) הרבנים הגאונים**

הרב שמחה זיסל ברוידא זצ"ל

הרב שמעון בעדני שליט"א

הרב משה הלבשרטם זצ"ל

הרב עובדיה יוסף זצ"ל

הרב שלום כהן שליט"א

הרב יהושע ישעיה נויבירט זצ"ל

הרב מנשה קליין (הקטן) זצ"ל

הרב שמואל אליעזר שטרן שליט"א – בי"ד הרב שמואל הלוי וואזנר זצ"ל

הרב חיים פינחס שיינברג זצ"ל

הרב יוסף שיינין שליט"א

## **ומכתבים מאת הרבנים הגאונים**

הרב שריה דבלצקי זצ"ל

הרב יעקב חיים סופר שליט"א

הרב שלמה פישר שליט"א

הרב חיים קנייבסקי שליט"א

## **עברו על פרקים מספר זה (ושובצו הערותיהם בפנים הספר) הרבנים הגאונים**

הרב דוד צבי הילמן זצ"ל

הרב יעקב משה הלל שליט"א

הרב יחיאל אברהם זילבר זצ"ל

הרב מאיר מאזוז (נאמ"ץ) שליט"א

## הקדמה

אודה ה' בכל לבב, בסוד ישרים ועדה. אודה ה' כעדיקו, ואזמרה שם ה' עליון. אודה ה' בכל לבי, אספרה כל נפלאותיך. אודה שמך ה' כי טוב. אודה ה' מאד בפי, ובתוך רבים אהללנו.

במה אקדם ה', אכף לא-להי מרום, האקדמנו בעולות, בעגלים בני שנה. מה אשיב לה' כל תגמלוהי עלי, שנטעני שורק עם חובשי בית המדרש, וקסת הסופר במתני, ובאמתחתי נעטברו במשך שנים עברו כמה ענינים נפרדים, מלוטשים ומחוקצים, חלקם כבר עלו עלי ספר בכמה קבצים וירחונים, ורובם עדיין לא שזפתן עין הדפוס, וגם המפורסמות כבר נוסף עליהן נופך רב, עד שכמעט פנים חדשות באו להן.

והנה בחסדו הגדול עלי זיכני השי"ת לגדל ולטפח תלמידים יקרים וחשובים ולהרביץ תורה ברבים (ראה להלן בסוף ההקדמה), ועול התלמידים עלי, וראיתי שזה כמה שנים שהשכרתי עצמי כפועל, ואין עיתותי בידי למשוך בקסת סופר, להיות מדפס ועולה, אף שעדיין כלי מלחמ'ה בידי, ומעלה על הכתב בסייעתא דשמיא ובחסד ה' הגדול עלי כל השיעורים תמידים כסדרן, וכבר נמצאים באמתחתי בעזרתו יתברך חידושי וסיכומי מסכתות גיטין, קידושין, ב"ק, ב"מ, ב"ב, סוכה ומכות (למעלה מאלף דף), ובעזהשי"ת לאחר מחזור נוסף אם יגדיל עלי חסדו אציאם לאור עולם לזיכוי הרבים, להכוונת התלמידים ולסיוע המלמדים, אם יוצרכו לכך.

על כל פנים, כיון שהרגשתי שלא ע"ט האס"ף, אמרתי פן אגזול את פנותיך מעמי, וחשתי ולא התמהמהתי לסדר לדפוס את אשר בבית גנזי ונכאתי, מִפְתָּ' ב' יסוד' כל החיבור הזה, ועלו בידי מ"ב ענינים בס"ד, ודברת ב"ם ולא בדברים בטלים (ויש עוד כמה ענינים שאינם מסודרים די הצורך, ואשמרם לחלק ב' בעזהשי"ת), ונחלקו לג' סוגים. האחד בירורי הלכות, והוא עיקר, ע"פ סוגיות ופוסקים מאשר עלתה בחכתי בעזהשי"ת. השני הוא חקירות ומענות, על סופרים וספרים (והוא מעט מזעיר מחיבור אחר אשר באמתחתי שעדיין אי אפשר לפרסם כולו מכמה טעמים), והשלישי הוא ג' תשובות משו"ת רב פעלים שבימי חורפי חשקה נפשי להחדיר, ומיד חדלתי ביודעי שלא עלי המלאכה, כי זרעו יורישנו, ולא לי משפט הגאולה לקנות, אך שלוש התשובות הראשונות שעסקתי בהן, בהזייתן היו, ולא ראיתי לנכון לגזנן ולהשיבן לעפר, כי לא אדם הן להקבר.

ועל כן אנו לי-ה ועינינו לי-ה, ואברך את ה' אשר יעני בכל זאת, ובכח אזרני, ובחיים העמידני, ואני מודה על שעבר וצועק על העתיד שיושיעני ויצילני עם כל עמו ישראל לראות בהודו והדרו שיגלה עלינו במהרה.

והי נאה לברך את הורי היקרים אאמו"ר רבי דרור שליט"א וא"מ מרת דינה תחי' שהשפיעוני שפע טובה מעודי עד היום הזה, ועוד ידיהם נטויות, אנא ה' זכרה זאת להם לטובה, עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו. אורך ימים בימנם, בשמאלם עושר וכבוד.

לא אכלא פי מלברך את רעייתי עזרתי בחיים מרת גלית תחי', אשר נטלה על עצמה עול גידול הילדים ברוחניות וגשמיות, ורבות בנות עשו חיל והיא עלתה על כולנה, ויברך ה' גם את כל זרענו וזרע זרענו היקרים, בנינו ובנותינו חתנינו וכלתנו נכדינו ונכדותינו כשתילי זיתים סביב לשולחנו עד זקנה ושיבה, ברוב נחת בריאות והצלחה, בזה ובבא.

לברכה אזכיר גם את חמותי הדגולה מרת שושנה כיטוב תחי' אשר מסירותה המיוחדת למעננו לא תסולא בפז, יה"ר שתרווה נחת מכל יו"ח בעושר ואושר ושמחה וגיל עד עולם. כמו כן אזכיר לטובה את אחי ואחיותי, גיסי וגיסותי, וכל משפחותיהם, שיבורכו מפי עליון, ואך טוב וחסד ירדפום כל ימי חייהם.

ובשבח אכסניה אין לחסר, הישיבה לצעירים מצוינים 'אמרי תורה' קרית גת, שבנשיאותו של הג"ר שאול גבאי שליט"א ראש ישיבת אמרי דעת בירושלים, ובהנהלתו של עמיתי הרה"ג ר"מ עמראני שליט"א, בה אני משמש בקודש בעזהשי"ת ללמד תלמידים מקשיבים בשבת תחכמוני. הנני תפילה שחפץ ה' בידינו יצלח, יחד עם כל צוות הרבנים הנפלא, שמקדיש זמנו כוחו אונו וחוננו לגדל צעירי הצאן להיות אילני רברבי בישראל, ונצליח בכל מעשינו, ונראה דור ישרים מבורך על אדני התורה והיראה עד בוא ינון מהרה.

ובפנות היום עדיין על שבת תחכמוני לא ויתרתי, במדרש 'בכורי יוסף' ע"ש זקני המנוח הנ"ל, שהקים אאמו"ר [זצ"ל] בעשר אצבעותיו, ויגע וטרח להקים בית שכולו תורה ותפילה כעשרים שעות ביממה, שם אשב כי איתיה לעסוק בתורה בהשקט ובטח, בהכנת השיעורים ובלמודים נוספים כפי אשר נתן לי ה' חכמה ובינה לדעת לעשות בכל מלאכה, ושם נכתב רובו ככולו של חיבור זה.

אנא ה' הקשיבה לקול שועי מלכי וא—להי כי אליך אתפלל, ופתח לנו שערי אורה, ושלח לנו משיחך שיגאלנו מגלות הנוראה, ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות.

חכותב וחותם בגל' ורעדה, פניח"ק ירושלים תעב"א

יחודה לביא בן-דוד

## תוכן מפורט

### סימן א – נט"ו אחר חליצת נעלים בלי נגיעה בהם, ואחר נגיעה בשוכים בלבד. עמ' יז

דברי מהר"ח פלאג"י ז' / הרחבת הדברים מהרשב"א וארחות חיים ומהר"י אבוהב ועוד ראשונים יז / לשון חופת אליהו יז / דברי העולת תמיד ומגן אברהם יח / הדיק מהרוקח יט / חזרה לדברי הראשונים כ' / דברי אשל אברהם כא' / ביאור דברי מהר"ח פלאג"י כא' / ענין השוכים כב' / צורת הכרעות החזון איש כג'.

### סימן ב – הוספת "ויצמח פורקניה ויקרב משיחיה" בקדיש "דהוא עתיד לחדתא". עמ' כד

"דהוא עתיד לחדתא" או "בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא" כד' / מנהג העולם כד' / הראשונים שמשמעותם שיש לומר כד' / ייחוס תפילות כל השנה להרמב"ם כד' / הראשונים שמשמעותם שאין לומר כה' / מסקנה דמילתא כו'.

### סימן ג – אופני צירוף למנין, ועניית דברים שבקדושה בשגוי או טיגוף מפסיק בינתיים. עמ' כז

דברי הגמרא והראשונים כז' / הסוגיות בעירובין, פסחים וראש השנה כז' / שיטת רוב הראשונים: ג' חילוקים כז' / שיטות רש"י, הרמב"ן ומהר"י אבוהב כח' / הירושלמי ל' / הלכות גדולות ל' / מרן השו"ע והרמ"א לא' / סתם וי"א לא' / אריכות באחרונים לא' / חידוש הבית דוד דדוקא בצריך לצירוף לג' / טעם ההפסק בדבר טיגוף לד' / גוי המפסיק לה' / ענין הצנורה לה' / בדברים שאין צריכים עשרה או עניה לז' / ספר האשכול לח' / צורת כיוון ההפסק לט' / מכשירי החשמל (טלפון, אלוט וכדו') מ' / היו שומעים בלאו הכי מ' / הדימוי לבית הכנסת שבאלכסנדריה מב' / בירור דעת הגר"א מג' / בירור דעת הגר"ע מד' / תוך כדי דיבור מה' / דבר העולה (ז' סעיפים) מה'.

### סימן ד – זמן תחילת אמירת הקרבנות והזמירות. עמ' מז

חלוקת השאלה לד' חלקים (תוספות לא מחויבות, חלקי התפילה שאינן דוקא קשורות ליום, חלקי התפילה שקשורות ליום, אמירת פסוקי דזמרה) מז' / בירור פרשיות הקרבנות מז' / פסוק "ושחט אותו" מט' / פרשת הקטורת נ' / פסוקי דזמרה נא.

### סימן ה – שינוי הניגון הנהוג. עמ' נג

בירור מעשה המהרי"ל נג' / ברכת כהנים נה' / ספר חסידים נה' / דמיון הנגינות נו' / אל תטוש ולא תתגודדו נו' / ניגון מסוים בקריא"ש נח' / ניגון בכלי נגינה בביהכ"נ נח'.

### סימן ו – שימת ענפים במים בשבת ויום טוב. עמ' נט

המשנה ופרש"י נט' / שאר ראשונים נט' / טעמים ס' / הבדל בין יכמושו לייבשו נט' / הלכה כר' יהודה סא' / דברי מהרי"ל ורמ"א סב' / בירורי האחרונים סב' / גררי חזרה סג-סד' / הציגונים על הרמ"א סד' / הרשב"א על השקאת תלוש סה' / ב' צדדים ברשב"א סו' / דיק לשון הב"י סו' / פרחים ושושנים

**סט** / חיטין ושעורין ע / דברי מהריק"ש עא / ספיקות עב / דברי הגרשז"א עב-עג / ספרי קצורי החיד"א עא / לולב עצמו עג / מוקצה עג / טירחא עו.

## סימן ז – גררי רשות הרבים לענין שבת ועירובין.

פרש"י עז / נשים וטף וערב רב עז / המספר המדויק של שישים ריבוא עז / מחוואז עט / ענין העגלות עט / רוחב ט"ז אמה עט / סתם וי"א פ / דעת מרן השו"ע פא / מתי מצויים השישים ריבוא פב-פג / תשובת בן המהרש"ם פג / זקני הר"ש מוסאיוב פג / מבואות המקשרים פב / מפולש פד-פה / הכרעות האחרונים פד / עומד מרובה על הפרוץ פה / מכוניות פה / רמזורים ושוטרים פו / מעברים שונים פו / דרך כבושה לרבים פו / בעיר עצמה יש שישים ריבוא פז / צורת הפתח יותר מעשר אמות פז / בית סאתיים זרעים פז / עמוד עקום קצת פז / גויים ומחללי שבת מבטלים העירוב פז / העירוב נקרע פז / שיור בעיר פח / המפקק בתועלת העירוב פח.

## סימן ח – שינה בראש השנה.

מקור הדין, רבינו יהושע אבן שועיב בשם הירושלמי ז / בירור מקור הירושלמי ז / הטעמים ונפק"מ ביניהם צא / אחר חצות צא, יום שני צא, לא שמע תקיעות צא, הולך בטל צב, חל בשבת צב, עשרת ימי תשובה צב / טעם אחר צג / צירוף הנוהג כצאן יוסף צג / הזוהר הקדוש צד / אחר חצות צה / יום שני צו / דעת האר"י צו / שיטת מהר"ם צו / ליל ראש השנה צז / עשרת ימי תשובה צח / להחמיר גם אחר חצות צח / אחר עלות השחר צט / אופני היתר נוספים ק / למות בראש השנה ק / סיכום הדיעות ק.

## סימן ט – לולב מהדקל הקנרי.

זכר ונקיבה בדקלים קא / זכר ונקיבה בכל האילנות ובכל הבריאה קג / ספר הלולב הקנרי קד, קו-קט / דברי החזון איש קד / מחלוקת הגרמ"פ ודור צבי וגר"ע קה / סתם לולבים קה / מומחים שלא ברוח התורה קז / עוד מאחרוני זמננו קט.

## סימן י – מהדרין מן המהדרין בנר חנוכה.

הסוגיא קי / ענין מהדרין מן המהדרין דוקא בחנוכה קי / היום הראשון עצמו קי / מחלוקת תוספות והרמב"ם בפשט המהדרין מן המהדרין קיא / סברות לכאן ולכאן קיב / הבנה בדברי מרן הבית יוסף קיא / דברי הגר"א קיב / יישובים קיב / מי שאין לו די נרות קיג / דברי הרמ"א ויישובם קיט / נר של שתי פיות קטז / מחלוקת רש"י ותוספות קיט / יישובים קיח / ברכה על הידור בלבד קיט / דברי הטור קיח.

## סימן יא – בגדר חיוב נשים במקרא מגילה.

דברי הגמ' כג / מחלוקת רש"י ובה"ג כג / גירסת בה"ג בגמ' ככה / דין בראיית התוס' ככד / ראיית תוס' לבה"ג מאנדרווינוס ולא מסיפא דבריתא ולא מרישא דבריתא (קושת מהרש"א) ככה-כח / בירור שיטת הב"י וסיעתו ככט / החולקים עליהם ככט / עוד ביישוב קושית מהרש"א קלד /

מחלוקת פוסקים הלכה כרש"י או כבה"ג קלה / האם ראבי"ה חזר בו (העתקת בני הגר"ע) קלו / דיון  
 בדעת מרן השו"ע קלו / נוסח הברכה לנשים קלט / דעת הרמ"א והכרעת האחרונים קלט, קמב /  
 אם יש ענין לחוש לא לברך לנשים כלל (מן הדין או כיון שלא שומעות תיבה בתיבה) קמג / דברי  
 ראשונים ואחרונים בפירוש סברת בה"ג קמו / זילא מילתא קמו / מדרש הנעלם (זוהר חדש) קמט  
 / קול באשה ערוה קנא / כלי זיינה עליה קנב / בעין של תורה קנג / נשים לא שרו שירת הים קנו /  
 קרייתא זו הלילא קנו.

## סימן יב – בדין הטעמות תערובות לגוי.

### עמ' קנח

דברי רבא (חולין צח ע"א) קנח / ביאור הרשב"א בתורת הבית קנח / מתי סמכינן אטעימה (ד'  
 שיטות בראשונים: רש"י קנט, תוספות קנט, רוב הראשונים קנט, הרמב"ם קס) / מיהו הנאמן  
 לטעום (ו' שיטות בראשונים: רשב"א בשם י"א קס, רמב"ם קסא, רשב"א קסב, רש"י והרא"ש  
 קסב, ר"ן ותוספות קסג, המאירי קסג, הרא"ה קסג) / פסק מרן הבי"קסד / טעימה בזמן הזה  
 קסה / מחלוקת אחרונים קסה / לספרדים קסז / צורת הטעימה (ג' דרגות: בקצה הלשון, לתוך  
 פיו בלי בליעה, אכילה ממש קסח) / איך מאמינים לגוי במסיח לפי תומו (ו' תירוצים עיקריים  
 קסט).

## סימן יג – בדין אכילת איסור שנתבטל במזיד, למבטל ולאחרים.

### עמ' קעא

הקנס קעא / דברי הרמב"ם ורשב"א קעא / קושית ותירוץ מרן הבית יוסף והבנה בדבריו קעא /  
 דברי הט"ז בשם מהרש"ל קעג / דיון בזה קעג / דברי רעק"א בשם ריב"ש קעד / דקדוק בלשון  
 מהרש"ל קעה / דברי אחרונים קעה.

## סימן יד – אכילת מאכלות אסורות לרפואה וסגולות.

### עמ' קעז

דוגמאות מאכלות אסורות לרפואה וסגולות קעז / נעשו עפר קעז / פיקוח נפש קעז / בדברי  
 מהר"ח פלאגי קעז / חצי שיעור קכא / דברים שנפשו של אדם קצה בהם קעז / בצל קלוף קעח  
 / זיעת האדם קעח / שחיטה לפני שמונה ימים קעח / עצם אדם קעח.

## סימן טו – בענין תלית כתמים במאכלות ובפשפש.

### עמ' קעט

דיני התלית קעט / ג' דיעות קעט / הרגה פשפש קעט / קושית החוות דעת ודיון בהם קעט /  
 הרגה הרבה מאכלות ופשפשים קפא / פלוגתא דתוספות והרא"ש והקושיות קפא / דברי שו"ע  
 הגר"ז ויישובים לפ"ז קפב / דברי ספר האשכול ודיון בזה קפד / דברי הראב"ד ועוד קפה / דברי  
 הבית מאיר והאלף לך שלמה קפז / הנראה קפח.

## סימן טז – "א-להא דמאיר ענני".

### עמ' קצ

סגולת הבקשה הנ"ל קצ / האם אמרינן 'דברי מאיר' או 'דמאיר' קצ / צדדים לכאן ולכאן  
 וההכרעה בס"ד קצ / דברי המהרש"א קצא / ביאור בענין נדר לצדקה קצב.

## סימן יז – רבי שמעון ב"ר צדוק והגאון ר' יהודאי.

### עמ' קצג

ענין ברכת "שפטנני" קצג / דברי הראשונים והאחרונים קצג / ר' זלמן הענא קצד / לשון המדרש קצד / הכנת הראשונים במדרש קצד / גירסאות קצד / רבי יהודאי קצה / לקט ישר ואבן שועיב קצו.

## סימן יח – רבינו יעב"ץ.

### עמ' קצז

המעשה ברבינו יעב"ץ ורבינו יעקב בן יקר קצז / בשמים ראש קצז / רבותיו של רש"י קצח / חילוקים בין המעשים קצט.

## סימן יט – הגהות מהריק"ש (ערך לחם).

### עמ' רא

הגהות מהריק"ש רא / הקדמת בן נכדו רא / הבנה בהגדרת 'שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד' רא, ו / ט"ב דוגמאות: נישוק הציצית רב, מחויר התפילין למקומן רב, גוי השחיר התפילין רב, קלף המעובד לשם תפילין רב, נענוע בתפילה רב, עיטוף בטלית לפני ישתבח רב, סימן נה רב, שחיה לשם חיוב רב, קריאה בתורה בפיו עם הש"ץ רב, שיעור אכילה לברכה רב, אכילה דרך רעבתנות רב, מחיצה גבוהה עשרה רב, תשמיש בשני רעבון רב, שהחנינו בשחיטה ראשונה רב, שם אביו דדש ביה רב, אביו והוא רבו רב, ביטול מלאכה להלית פורש מהציבור רב / לשון 'נראה לי' רב / הנראה לומר דמהריק"ש ראה את הגהות הרמ"א רב / הסבר בזה רב / מצינו מפרשים מעתיקים זה מזה רב / דיוקים מלשונות האחרונים רב / לשונות שו"ת משפטים ישרים רב / דברי מהר"א בן שמעון בנהר מצרים ובטוב מצרים רב / האם מרן הב"י מזכיר את דברי מהרי"ל רב / מאמר הגרי"ס רב / פירוש ארוך למהריק"ש רב / נקודות מעניינות בהגהותיו רב.

## סימן כ – יוסיף אומץ ויוסף אומץ.

### עמ' ריא

יוסף אומץ לרבי יוסף יוזפא האן נירלינג, אינו 'יוסף אומץ' אלא 'יוסיף אומץ' ריא / הוכחות ריא / 'יוסף אומץ' להחיד"א ריב.

## סימן כא – שו"ת תורה לשמה [והספרים: עטרת תפארת, פלאות רבות, כתר מלכות].

### עמ' ריג

הבן איש חי מוכיר בספריו שו"ת תורה לשמה ריג / תולדות הדפסת הספר ריג / הקדמת הגרי"ח ריז / ספר פלאות רבות ריז / ספר כתר מלכות רטו / ספר עטרת תפארת קנא / קול באשה ערוה רטז / הולכת ס"ת סגור או פתוח רטז / אמירת "ברך שמי" בשני וחמישי רטז / אכילת שום כסגולה להריון רטז / יחס חכמי דורנו לספר: ציץ אליעזר ריח / יביע אומר ויחזה דעת ריח (אמירת בשכמל"ו בלחש שלא בקריא"ש של חיוב ריח, שו"ת תורה שלמה ריח, עטרת פז ריט, סתירות בספרי הגרי"ח ריט, רל) / שמש ומגן רכ (ספר משמרת הבית רכ) / הגר"ד יהודיץ רכא / הגר"ש כהן רכב / בצל החכמה רכג / הנאמן רכג (אמירת 'זכרוננו לברכה' בחיים חיותו רכז, סדר לימוד המשניות רכח, בשמים ראש רכו) / רב היח"ס רכז (קיצוץ חזקן - השמטת התשובה משר"ת רב פעלים רכט) / וישב הי"ם רל (סתירות בספרי הגרי"ח ריט, רל, הפניות הגרי"ח בספריו



זל"ז רל) / תשובות והנהגות ולא (משלוח מנות בכלי אחד רלב) / דברי משה רלב / חכמים ורבנים רלב / ראיות הנלע"ד רלב / יורנו ושכמ"ה רלב / מפורש יוצא רלב / רבינו זלה"ה רלב / ובמק"א כתבתי בענין זה באורך רלב / הוספת וגריעת מילים בציטוטים רלב / הליכה אחרי אשה רלב / לקט יושר רלה.

## עמ' רלז

## סימן כז – כף החיים.

הכרעתו כשלא גילה דעתו להדיא רלז / החיד"א בספריו רלז / כה"ח כתב להדיא דאינו מעתיק מה שאינו מחזור לדינא רלז / שני אנשים האוכלים על שלחן אחד בשר וחלב רלז / 'תקפה עליו משנתו' רלח / כשחולק על פוסקים אינו נוקב בשמם, ובפרט על הגרי"ח רלח / דוגמאות: השוכח "יעלה ויבוא" בשחרית ר"ח ונוצר לאחר מוסף רלט, כריעת הגוף והראש במודים דרבנן רלט, אמירת "פינחס" יחד עם "יוסף דוד ושלמה" רלט, ברכת המפיל בשו"מ רלט, קריאת שמו"ת בו' ימי אבילות רלט / מקומות שחלק על הגרי"ח להדיא: דילוג בפסוקי דמזמרה רמ, אמירת "זכרנו" ב"שומע תפילה" רמ, אמירת "ויעבור" אחרי השקיעה רמ, נטילת כבוד את ידי הכהנים רמ / פלא בהבנת דברי הגרי"ח רמ / הזכרת כה"ח את הגרי"ח בחייו, ואת הגר"י פלאג"י רמא / ציון להערות בדבריו, עם תוספת רמא.

## עמ' רמב

## סימן כג – שתילי זיתים.

המחבר השמיט את הגהות הרמ"א שהבין שאינן נוגעות לספרדים ותימנים רמב / לא תמיד מוכרח כהבנתו רמב / כנה"ג"כ בתחילה השמיט את הגהות הרמ"א, ושוב הזכירם רמג / דעת ציץ אליעזר רמב / בירור הלכה רמב.

## עמ' רמד

## סימן כד – קיצור של"ה.

המחבר קיצור של"ה רמד / הקדמתו רמד, רמה / טועים בציטוטים וכותבים בשם השל"ה רמד / דוגמאות: לגבי נפילת אפים רמד, לגבי הטיות בברכת כהנים רמד / סגולות ורפואות רמה / השמטתו מספר שם הגדולים רמה / מזמור כ"א קכא / גדולי האחרונים הביאודו רמו / הזכרת פסוק שתחילתו באות של שם האדם וסופו באות של סוף השם רמו / יחסי א"ר וקשל"ה ומי נדפס קודם רמו / סדר האליה רבה רמו / קיצורי של"ה נוספים רמו.

## עמ' רמח

## סימן כה – סידור היעב"ץ.

המדפיסים לקחו נוסח סידור רגיל והכניסו בו הלכות היעב"ץ רמח / הרבה פעמים הנוסח נוגד את דברי היעב"ץ רמח / דוגמאות: אמירת שים שלום במנחה וערבית רמח, הטיות הש"ץ בפסוק "ישא" שבברכת כהנים רמח, אמירת "א-להינו וא-להי אבותינו" ב"והשיאנו" רמח, אמירת "באהבה מקרא קודש" רמט, סדר לימוד ליל ז' דפסח רמט, צורת הכריעות רנ, אמירת תחנונים לפני הקידוש רנ, הכותב דברי תורה לפני ברכה"ת רנ / דברי האחרונים רנא / הסידור המחודש בדר"כ בלי בעיות רנא / בעיות בסידור החדש: אמירת "א-להינו וא-להי אבותינו" ו"באהבה מקרא קודש" לא תוקן רנא, אמירת תחנונים וכתובת ד"ת הנ"ל לא תוקן רנא, סביר מרנ רנב,

טעמי המקרא בקידוש ליל שבת רנב, פסיעות בסוף הקדיש רנב, "ממלך מלכי המלכים" רנב, "על הניסים" רנב, "יתברך ויתרומם" רנב, "בריתך" רנב / השם 'עמדין' רנב / הוא שלל שם זה רנב, וגדולי הדורות כינוהו בשם זה רנב.

## סימן כו – שיח יצחק (מהרא"ס מני).

מעתיק קטעים שלמים מנפש החיים, והלכות כסדר מסידור בית עובד אף בדברים דהוא לא ס"ל הכי בשאר ספריו רנז / דוגמאות: הכריעה בי"ג מידות רנז, נפילת אפים רנז, השמעה לאוזנו בתפילת העמידה רנז / ראיית הגר"ע מהעתקתו צ"ע רנה.

## סימן כז – עזרא ונחמיה.

בסדר הכתובים יש ספר אחד: עזרא רנו / חלוקת הנוצרים לשני ספרים: עזרא ונחמיה רנו / חז"ל כשמפנים לספר נחמיה קוראים אותו עזרא, כי זה השם הנכון רנו / וכן בראשונים רנו / תנ"ך קורן רנו / רעק"א הדגיש דהפסוק בנחמיה רנו / "מגדול" – "מגדיל" רנו / מי כתב את ספר עזרא רנח / דברי החיד"א בטעם חלוקת ספרי עזרא ונחמיה רנח / דקדוקים בדבריו רנט / מנייתם בב"ד ספרים רנט / נחמיה הוא התרשתא והוא זרובבל רס / יום פטירת עזרא ונחמיה רס / שלושת ימי התענית בחודש טבת רס / מה ארע בט' בטבת רס / טעם סודי שנתגלה או נשאר מכוסה רס / טעויות סופר בארחות חיים, כל בו, מחזור ויטרי, רוח חיים, יחסין רצמח דוד רסא / תמיתה האחרונים מהשמטת הטוש"ע את פטירת עזרא ונחמיה רסב / פיוטי הסליחות בעשרה בטבת רסג / יש דיעות שעזרא ונחמיה נפטרו בעשרה בטבת רסג / למה נתקן עליהם הצום בט' בטבת רסג / הריגת רבינו יהוסף הגגיד ב"ר שמואל ועמו קהל גראנטה רסד / מיתת שמעון הקלפוס רסה / לידת יש"ו רסה / פטירת אסתר המלכה רסו / דיון בדיק המקור חיים ממחיר יין רסו / סיבת חיבור ספר מחיר יין רסו / המשך ג' הימים מח' בטבת רסו / כל שמתענה ד' פעמים בשנה רסז / סיכום ו' אפשרויות ליום התענית בט' בטבת רסז / אולי היא גופא כוונת הפוסקים 'ולא כתבו רבותינו על מה הוא' רסז / הקשר בין צרות שלוש הימים ח' ט' י' בטבת רסז.

## סימן כח – 'חוקרים' ומהדירים.

אין לנו אלא גדולי הדורות ואמונתם הצרופה המסורה לנו מדור דור רסח / חוקרים המערבים קודש בחול 'הגהה מדעית' רסט / דברים כדורבנות מהאגרות משה רסט / אינם מכירים בירידת הדורות רסט / תשובות הגאונים רע / הערוך (קאהוט) רע / תשובות הגאונים החדשות רע / תשובות רב נטרונאי גאון רע / כתר שם טוב רע / אנציקלופדיה תלמודית (מכתבי הגרא"א מלצר והגרא"י ניימרק) רעא / משניות ר"פ קהתי רעא / חידושי הריצ"ד (מוסד הר"ק) רעב / אוצר ישראל, אוצר דינים ומנהגים, אוצר מדרשים רעב / השגות הגר"ח קנייבסקי רעג / ציטוט צי"א רעב / פרופסור לבוטניקה רעג / מאור למסכת חולין רעג / ילקוט מעם לעוז רעג / שו"ת אגרות משה החדשות רעג / מהדירים צדיקים וקדושי עליון רעד.

## סימן כט – סידורים.

## עמ' רעה

דברי הב"ח בענין לסמוך על הסידורים רעה / בעיות הזמן הזה רעה / שינויי נוסחאות המקובלות רעה / טעויות בנקודות רעו / דוגמאות: מקדש רעו, פתאים רעו, יראו רעו, קראים רעו, ניקוד הוי"ה אחר מש"ה וכל"ב רעו, ניקוד בג"ד כפ"ת בראש מילה אחרי אהו"י רעו, שינויי נוסח בלי הניקוד רעט / פיסוק האתנח בטעמי אמ"ת רעט / טעויות בהלכה ע"פ פוסק הסידור עצמו רפא / דוגמאות: תפילת ישרים רפא, בית תפילה רפב, עוד יוסף חי רפב, חזון עובדיה רפב.

## סימן ל – אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים.

## עמ' רפה

דברי מהר"י אייבשיץ ביערות דבש רפה / הא דתפילת החולה מועלת על עצמו טפי רפו / תירוצי הראשונים ואחרונים רפו / קושיה ליסוד היערות דבש רפו / דברי החיד"א לפי היערות דבש רפו / סתירות בדברי מוהר"ח פלאג' רפח / יישוב שיטת היערות דבש רפט / דברי היערות דבש עצמו במקום אחר רפט.

## סימן לא – "כן ישיש ה' עליכם".

## עמ' רצא

"והיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם ולהרבות אתכם, כן ישיש ה' עליכם להאביד אתכם ולהשמיד אתכם" רצא / הגמרא שהוא אינו שש אבל משיש אחרים רצא / כמה קשויות רצא / תירוצים ע"פ הריא"ף רצא / עוד כמה מפרשים רצב / המבארים את הפסוק בפשוטו רצב / דברי תרגום יונתן רצב / האבן עזרא דלא כחז"ל רצג / עוד מפרשים רצג / מאמר מהר"ח פלאג' רצד.

## סימן לב – "אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא".

## עמ' רצה

פירוש התיבה "אנא" רצה / קריאתה מלעיל או מלרע רצה / קריאת התיבה "הושיעה" רצו / קריאת התיבה "הצליחה" רצו / קריאת התיבה "נא" רצו.

## סימן לג – חילוקי לשונות "נותר" ו"נשאר" בתנ"ך (במשנת המלבי"ם והכתב והקבלה).

## עמ' רצז

יסוד המלבי"ם רצז / ואל איתמר בניו הנותרים" רצז / ביאורי פסוקים רבים נוספים רצז / ואכל את יתר הפליטה הנשארת לכם מן הברד" רצט / "ויבא יהושע...ויכום עד בלתי השאיר להם שריד...לא נותר כל נשמה...לא השאירו כל נשמה" ש / "לא נשאר בהם עד אחד" אחד מהם לא נותר" ש / "שריד" שא / עוד ביאורי פסוקים רבים ע"פ המלבי"ם שא / נעמי ואבימלך שב / בנימין שד / ולא תותירו ממנו עד בוקר" לא ישאירו ממנו עד בוקר" שד / "ויותירו אנשים ממנו" שה / "וזאת שמות הששה הנותרים על האבן השנית" שו / שיטות סדר השבטים על האבנים שו / מלחמת שאל שז / מלחמת דוד שח / אליהו הנביא "ואני נותרתי לבדי" שט / עוד פסוקים רבים שט.

## סימן כל – 'ורוממתנו מכל הלשונות'.

עמ' שיא

נוסח "אתה בחרתנו" שיא / ענין "ורוממתנו מכל הלשונות" שיא / ביאור "ורוממתנו" וביאור "הלשונות" שיא / ענין שבעים לשון שיג / דברי המפרשים שיג / ההבדל דבתפילה לשון רבים ובקידוש לשון יחיד "ורוממנו מכל לשון" שטו.

## סימן לה – חטא נדב ואביהוא.

עמ' שיז

דיעות בחטאי נדב ואביהוא, החיד"א: ר"ת א"ש זר"ה שיז / אפשר לומר בצירוף כל המפרשים: ר"ת הקריב"ם א"ש זר"ה שיז / המעיל שיז, קדש הקדשים שיט, ראיית ה' שיט, יחידים שיט, בעוון העגל שיט, מתי מתים זקנים הללו שיט, אש זרה שיט, שתויי יין שכ, זרע לא היה להם שכ, רחיצה לא רחצו שכ, הורו הלכה בפני משה רבינו ע"ה שכ / פירוט כל חטא וחטא שיז.

## סימן לו – אמירת 'זכרוננו לברכה'.

עמ' שכב

לשון הגמרא שכב / ברי"ף ורמב"ם הגירסא שונה שכב / גירסת הטוש"ע שכב / הערות הפרישה וט"ז שכב / צריך עיון שכב.

## סימן לז – סתירה לכאורה בשיטת מרן הב"י גבי מיקום ברכת 'להכניסו'.

עמ' שכד

לשון מרן הב"י 'ואנו בא"י נהגנו...' שכד / סתירה לדבריו בשו"ע שכד / ז' תמיהות בדבר שכד / יש לומר שכה / ראייה מלשון מהר"י אסאד בשו"ת יהודה יעלה שכה / לשון המכשירי מילה וארץ חיים שכה / דברי נהר מצרים שכו / שאר פוסקים שכו.

## סימן לח – סדר מסכתות מועד.

עמ' שכח

דעת הרמב"ם בזה"ג ויוחסין בשם רב שרירא שכח / תלמוד בבלי דפוס וילנא שכח / רי"ף ומרדכי דפוס ישן שכח / עין יעקב שכט / המאירי שכט.

## סימן לט – מסכת תמיד.

עמ' של

בשם הגר"א: מסכתות ברכות נזיר יבמות וברייתות מסתיימות במאמר 'תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם' של / מדוע לא הוזכר שגם מסכת תמיד מסתיימת בזה של / גדר מסכת תמיד של / האם מועיל בה סיום שלא.

## סימן מ – "בהבהתה תשגה תמיד".

עמ' שלב

שוגג בעסקיו שלב / חוסר הרגשה שלב / עוסק שלג / מרוב עסקיו בה שוגג בדברים אחרים שלג / ש' שלג / מתענג שמח וערב עליו שלג / כולם דבר אחד אמרו שלג.

## סימן מא – ביאור כמה לשונות של מושגים תלמודיים.

עמ' שלה

עדי בדיקה שלה / לחדודי שלו / נחותי ימא שלה / עלוב שלט.

## סימן מז – שלוש תשובות משו"ת רב פעלים, מוגהות ומוהדרות. עמ' שמ

א. לימוד חכמת הנסתר **שמ** / מנהג ישראל לקרוא זוהר ותיקונים **שמ** / ענין אמירת "לשם יחוד" **שמא, שנג, שנח** / ענין הוויזגים בעולמות העליונים **שמב, שנה** / ענין וסדר תיקון חצות – רחל ולא **שמב** / האם הוא חיוב **שמג** / השי"ת אין לו גוף ולא דמות הגוף **שמד, שנו** / ענין העולמות העליונים והספירות ומהותן **שמה-שנא, שנה** / ספר יצירה **שמו** / ענין שילוב הוי"ה ואדנו"ת **שמט-שנב** / ענין 'שכינה מדברת מתוך גרונו של משה' **שנג** / מהות שכינה והשגחה **שנא-שנו** / אם הרמב"ם ידע מהוזה"ק ומהקבלה **שנד** / קבלת האר"י מפי אליהו **שנד** / דברי הקבלה אינם כפשוטם **שנה** / ענין 'רחל' ו'לאה' **שנו** / לכיון לדעת רשב"י והאר"י **שנו** / העיקר בכל המצוות הוא המעשה **שנה** / העיקר בתפילה הוא הוצאת הקול ומי שלא הוציא בשפתיו לא יצא י"ח **שנה**.

ג. כיבוד בעל התפילין וס"ת בכתיבת תיבה או אות **שסא** / ענין כתיבת 'מר"ן' בר"ת **שסב** / דין תפילין שנכתבו ביד שמאל **שסב** / כתיבת ספר תורה וקנייתו **שסא** / אחד האוחז ביד השני והשני אוחז בקולמוס – מי עשה מעשה הכתיבה **שסב** / הדין בכה"ג בשחיטה **שסג** / אם יש חילוק בין מי שרב כחו ויכול היה לעכב חבריו **שסג, שסה** / גירסאות ופירושים בתוספתא בשבת **שסג**.

יא. מקור מנהג אמירת פסוקים לפני קידוש ומהם הפסוקים **שסה** / מקור אמירת "סברי מרנן" ו"לחיים" (י"א טעמים ונפק"מ ביניהם) **שסה** / נוסחו ומתי אומרים אותו **שסז** / אמירת חצי פסוק "על כן ברח" לפני קידוש שבת שחרית **שסה** / יום פטירת רשב"י **שסט** / הכתבים המהימנים יותר מזהאר"י **שסט** / ענין 'שיר של פגעים' **שעא** / סיום המזמור אחרי תיבות "כי אתה ה' מחסי" **שעא** / אמירת חצי פסוק "תפל עליהם" בברכת הלבנה **שעב** / חצאי פסוקי הלל **שעג** / אמירת 'ה' צבאות יגן עליהם" במוסף ראש השנה **שעג** / אמירת "יום הששי" לפני קידוש ליל שבת **שעג** / היתר להפסיק בפסוקי כתובים **שעב** / 'ספה'ק' **שעד** / היתר להפסיק באתנח וזקן קטן **שעה** / הפסקה ב"ונקה" באמירת י"ג מדות ביחיד **שעו** / אמירת פסוק "הנה אנכי שולח מלאך" בסדר הלילה **שעז**.

## נספח – סיכום טוש"ע סי' תקצ, משנ"ב כה"ח וש"א (ענין תקיעת שופר). עמ' שעז

המקור בפסוקים **שעז** / מקור התשר"ת **שעז** / שיטות הראשונים באורך התקיעה והתרועה **שעז** / להלכה **שעט** / נשימה או שתיים **שעט** / אריכות שתעלה לשתיים **שפ** / הפסקה בתוך הסדרים **שפא** / צורת התקיעות **שפא** / סדר התקיעות בתפילת העמידה **שפב**.

לְעִילָוִי נִשְׁמַת

מו"ז ר' בכור יוסף ב"ר יעקב צבי ובת שבע ז"ל

זל"ב ע"ד בתשרי תשנ"ב

ספר

# שבט מיהודה

חלק ב'

על התורה, מועדים, הלכה, בירורי סוגיות ומחקרים

רובם 'שיעורים כלליים' שנאמרו בס"ד  
בישיבות 'משכן התורה' ירושלים ו'אמרי תורה' קרית גת

תשפ"ד © כל הזכויות שמורות  
לרב יהודה לביא בן-דוד והוצאת וידר

# תוכן מפורט

## תורה

פרשת בראשית

**סימן א** – ימי השבוע כ'בני זוג'

**סימן ב** – 'אכלתי ואוכל' (שלשים פירושים)

פרשת נח

**סימן ג** – ביאור דברי המדרש (ב"ר כח ח) 'חטין והיא מפקא זונין' (ארבעה פירושים)

**סימן ד** – מדות התיבה הרומזות לשם הוי"ה (חמש שיטות)

פרשת וירא

**סימן ה** – משתחוים לאבק רגליהם (י"ג פירושים)

**סימן ו** – עקדת יצחק (ליקוט מכל הגמרות והמדרשים)

פרשת מקץ

**סימן ז** – אשר יאמר לכם תעשו (תריסר פירושים מנלן, וח"י פירושים מדוע)

פרשת ויגש

**סימן ח** – רב עוד יוסף בני חי (י"ג פירושים)

פרשת וארא

**סימן ט** – צפרדעים וכלבים (י"ז פירושים)

**סימן י** – מכות דבר וברד (ארבעה פירושים)

פרשת יתרו

**סימן יא** – וישאלו איש לרעהו שלום

פרשת משפטים

**סימן יב** – דברי כמה מפרשים שעבר עברי יוצא בשמיטה (תריסר תירוצים)

פרשת תצוה

**סימן יג** – מנין פרשות התורה, ומשה לא נזכר בתצוה (שמונה מהלכים)

פרשת כי תשא

**סימן יד** – מנין בני ישראל הרמזו בשמותם

פרשת אמור

**סימן טו** – מצות לקט שכחה ופאה באמצע דיני המועדים (כ"ה תירוצים)

פרשות בהר ובחוקותי

**סימן טז** – צירופן לאחת, וסמיכותן לזמן מתן תורה

פרשת בהעלותך

**סימן יז** – סותר ע"מ לבנות במקומו (שמונה תירוצים)

**סימן יח** – אלדד ומידד (מי הם ורמזים עליהם)

פרשת חקת

**סימן יט** – מיתת משה אהרן ומרים (שמונה ביאורים)

פרשת בלק

**סימן כ** – מתי היה מעשה בלק ובלעם (והמסתעף לכל הניסים שארעו לבילי פסח, ס"ה כ"ג)

**סימן כא** – לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך (עשרה ביאורים)

פרשת פינחס

**סימן כב** – ובני קורח לא מתו (ח"י קושיות ותירוץ אחד בס"ד)

**סימן כג** – בת אשר שרח (חמש שיטות, ובתוך אחד מהם י"ג אפשרויות)

**סימן כד** – ה"י על שמותם (שמונה קושיות ותירוצים)

פרשת מטות

עמ' 73

סימן כה – ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב (שבע שיטות)

עמ' 75

סימן כו – נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך

עמ' 76

סימן כז – בני התורה מחזיקים את הצבא (ביאור, ועשר שיטות)

פרשת דברים

עמ' 79

סימן כח – תוכחה לפני המיתה (י"ז שיטות)

פרשת ואתחנן

עמ' 81

סימן כט – סדר תפילות משה רבינו (שמונה שיטות)

עמ' 83

סימן ל – גימטריא ק"ג (פ"א: הקב"ה, ב"ב: אברהם, ג"פ: יצחק, ד"פ: יעקב, ה"פ: משה ודוד, ו"פ: הקב"ה)

פרשת ראה

עמ' 85

סימן לא – 'בקרבת' זו האשה (חמשה פירושים)

פרשת האזינו

עמ' 86

סימן לב – וינקחו דבש מסלע (ששה פירושים)

## סידור התפילה

עמ' 87

סימן לג – נוסח 'בטובו חיינו' בזימון

רשימת שלשים ראשונים שכתבו נוסח זה, וכל גדולי האחרונים, ואין מקור להוספת 'הגדול תמידי'

עמ' 89

סימן לד – 'וגורלנו ככל המונם'

רשימת שלשה עשר ראשונים שכתבו נוסח זה, ציטוט לשון רבינו בחיי ואין ממנו ראיה נגד / שיטת הרמב"ם יחידאה לומר 'ולא גורלנו ככל המונם' / דברי הנאמן לעומתו הגר"ע

עמ' 92

סימן לה – נוסח י"ג עיקרים הקצר (חמש הערות)

עמ' 94

סימן לו – 'תורה תהא אומנותי' או 'אומנותי'

## מועדים

אלול

עמ' 96

סימן לז – תפילה לחזרה בתשובה, ופירוש ברכת השיבנו

עמ' 102

סימן לח – דעני לעלי ברמה (והמסתעף לכל העניות, דעני לאברהם וכו' ליצחק וכו' וכו')

דעני לאברהם (י"ז פירושים) / 103 / דעני ליצחק (חמשה פירושים) / דעני ליעקב... ליוסף... לאבותינו... למשה... לאהרן... לפינחס... / דעני ליהושע (שני פירושים) / 106 / דעני לעלי (תחילת הסימן) / דעני לשמואל... לדוד ושלמה (שני פירושים) / דעני לאליהו... לאלישע... ליונה... / דעני לחזקיה (דיון בנוסח 'בתעלות' / דעני לחנניה... לדניאל... למרדכי ואסתר... לעזרא... לחוני... / הקבלת סדר 'מי שענה' לתפילת שמו"ע 108

ראש השנה

עמ' 109

סימןלט – ביאור ענין 'הרת עולם' (י"ח פירושים)

יום הכיפורים

עמ' 112

סימןמ – ענין ארבעה-חמישה ימים אחרי יום הכיפורים

הגמ' (יומא כ ע"א) 'השטן' גימטריא 'שס"ד' ימות השנה / קושית ותירוצי מהרש"א וראיות מראשונים / תי' היערות דבש / שבע קושיות ותירוצי / 113 / דברי הרמ"ע מפאנו והשינוי מהיערות דבש / תירוצים נוספים לקושית מהרש"א / 114 / ביאורים לענין 'ראשון לחשבון עונות' / 116 / פירוש מהפסוק על ד' ימים אלו 119

חנוכה

עמ' 120

סימן מא – מקור השם 'חשמונאי' (י"ט פירושים)

פורים

עמ' 122

סימן מב – 'פורים' לשון רבים (י"ט פירושים)

עמ' 124

סימן מג – 'ועטרת זהב גדולה' (ששה פירושים)

פסח

עמ' 126

סימן מד – מדוע אומרים 'ורחץ' בוא"א החיבור בסימני ליל הסדר (כ"ג פירושים)

עמ' 128

סימן מה – אמירת השירות בליל שביעי של פסח (וסיכום י"ח שירות)

## רמב"ם

עמ' 134

סימן מו – (הל' מלכים) יצחק הפרשי מעשר, ובמצרים נצטוו עמרם במצוות יתירות

מדוע לא נחשבת הפרשת מעשר של אברהם לפני יצחק (ז' פירושים) / אברהם הקדים את מלכי צדק (ח' פירושים) / רמאות עשו את יצחק אביו בענין המעשרות / 136 / עמרם נצטוו מצוות יתירות (ג' פירושים) / קושיות על דברי הנאמן ס"ט בענין 'משה רבינו בגימטריא תרי"ג' שמקורה בראשונים / האיות הנכון של 'מורנו ורבינו' 137



# הלכה

## עמ' 138

**סימן מז – דין אמירת תשעים פעם, אי מהני במקום שלשים יום**

א. מקור הדין 138 / ב. מנין הפעמים המדויק לומר 141 / ג. הזכרת שם ה' ב"אתה גבור לעולם..." וב"המלך הקדוש" 145 / ד. בחורף או בקיץ 151 / ה. בשאלת גשמים בברכת השנים 155 / ו. האם צריכים רצופים 156 / ז. בעיקר ראית מהר"ם מרוטנבורג מריחק וקירב נגיחותיו 161 / ח. הקושיא על שיטת מהר"ם מרוטנבורג מהמשנה בתענית ומהגמ' בבבא בתרא 167

## עמ' 170

**סימן מח – דבר שטיבולו במשקה ואין היד נוגעת במשקה**

## עמ' 176

**סימן מט – קדימה בברכות באכילה בחבורה**

## עמ' 179

**סימן נ – שיעור לבישת בגדים לפני שבוע שחל בו תשעה באב כדי שלא ייחשבו מכובסים**

מקור הדין / דעת המתירים 180 / לבישת אחר (לגבי אבל) / שיעור זמן הלבישה 182 / הבדל בין תוך שבועה לאחר שבועה 183 / עצה נוספת חוץ מלבישת אחר 184

## עמ' 185

**סימן נא – התרת נדרים ארבעים יום לפני ראש השנה ויום הכיפורים**

עניינו ומטרתו / התאריך המדויק (ל"ט באב או כ' בו)

## עמ' 192

**סימן נב – סדר לימוד התורה הקדושה**

## עמ' 201

**סימן נג – מצות אכילה בליל ערב יום הכיפורים**

טעמיה 201 / ליל ערב יום הכיפורים / ראיות 204 / סתירה לכאורה בדעת הבן איש חי 207

## עמ' 209

**סימן נד – שימור מצת מצוה**

## עמ' 216

**סימן נה – הלוואת ככר בככר לפני פסח, וכל השנה**

כעשרים וארבעה ראשונים שכתבו את הדין / שלטי הגיבורים בשם הריא"ז היחיד החולק / שבע קושיות 217 / דברי השו"ע והפוסקים / עיקר דין הלוואת 'סאה בסאה' ו'דבר מועט' 218 / דברי הפוסקים / יישוב הקושיות 221

## עמ' 222

**סימן נו – חודש תמוז**

חמישה פשטים בפסוק ביחזקאל / תמוזין 223 / איך מסקינן בשמא דעבדו / שמות החדשים / מעלות חודש תמוז 224 / חודשי לידת השבטים 226 / דברי מהר"ח פלאגי 229

## עמ' 231

**סימן נז – קריאת שם זהה לשני אחים**

הסוגיא בבבא בתרא / דברי המפרשים 232 / קשיות ותירוצים / בני שעיר / דברי הגר"א 234 / דברי הספורנו / הפוסקים מהנה"ך 236

## עמ' 238

**סימן נח – בענין עצת הבן איש חי לקיים מצות שמיטת כספים כהלכתה**

מקור הדין / הגמרא במכות (ג ע"א-ב) 238 / התוספות בשם האזהרות 239 / המלוה את חבירו סתם 241 / דיון בדברי הבן איש חי / כתיבת שיעור / בחפצים / בלב שלם 244 / מצות שמיטת כספים כשנים 245

## עמ' 247

**סימן נט – בענין 'מי שרואה בני נזנים אינו רואה פני גיהנם'**

אמרי אינשי / המקור בלקט יושר / דברי האחרונים 248 / ראיות מפוסקים / פירוש 'רבעים' 249 / אחד עשר פירושים ב'דור רביעי ישובו הנה' 251 / דוקא סנדק או כל הרואה 252 / מי קודם לסנדקאות 253

## עמ' 254

**סימן ס – כיבוי נר בפיו**

המקורות / הובא באחרונים / טעמים / סוגי נרות / מקילים / שומר מצוה לא ידע דבר רע / יום הולדת ובר מצוה / נר הבדלה

## עמ' 256

**סימן סא – פריחה באויר בחו"ל**

שידה תיבה ומגדל / גמלא פרחא / נשר

# ש"ס

ברכות

## עמ' 260

**סימן סב – כיוון הפנים לקדש הקדשים (כח ע"ב)**

הגמרא בברכות ופרש"י / תפילת שלמה המלך / שינויי הפסוקים ממלכים לדברי הימים 261 / מהיכן למדה הגמרא וטבלת סיכום 263

שבת

## עמ' 265

**סימן סג – אמרי לה מת קטן ואמרי לה מת גדול (קו ע"א) (שמונה פירושים)**

## עמ' 267

**סימן סד – לוף (קכו ע"ב)**

פסחים

## עמ' 268

**סימן סה – מאה פפי ולא חודא רבינא (פט ע"ב) (י"א פירושים)**

יומא

**סימן סו** – כהנים גדולים צדיקים בביהמ"ק השני (ט ע"א)

**סימן סז** – צורת הכרובים על הארון (נד ע"ב)

**סימן סח** – שלא שמע מפי רבו לעולם (סו ע"ב) (עשרה פירושים)  
ג"טין

**סימן סט** – טעמי המפרשים לסידור מסכת גיטין לפני מסכת קידושין (י"ב פירושים)

**סימן ע** – מקור שם 'גט' לספר כריתות (י"ב פירושים)

**סימן עא** – בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם (ז ע"א), קושיא מבהמות אברהם

(כ"ג תירוצים)

**סימן עב** – כי פליגי בים הגדול, ובפרש"י שם (ז ע"א) (תשעה פירושים)

**סימן עג** – סימן ע"ב ב"ר ר"ק (ח ע"א) (שמונה פירושים)

**סימן עד** – השם 'וולס' (יא ע"ב, נט ע"א)

קידושין

**סימן עה** – תשע ט"ס לכאורה בתוספות בתוך תשע שורות (ט ע"א)

אלמא / דכתיב ביה נהינה אחריתי / דמוכר מקנה שדהו / ומוגט לא היה יכול להקשות / כותבו בב"ד 290 /  
ודמי למוכר / ל"ל קרא 292 / ודמי למוכר / יש לפרש הלכתא 293

**סימן עו** – יוחנן בן בג בג (י ע"ב)

**סימן עז** – רש"י (י ע"ב) 'אי אתה יודע, בתמיה' (שמונה פירושים)

**סימן עח** – מניין הפסוקים, התיבות והאותיות בתורה (ל סו"ב), ששים ריבוא אותיות לתורה (וזה"ח סיה"ש)

**עמ' 270**

**עמ' 273**

**עמ' 274**

**עמ' 276**

**עמ' 278**

**עמ' 281**

**עמ' 284**

**עמ' 285**

**עמ' 287**

**עמ' 289**

**עמ' 294**

**עמ' 297**

**עמ' 299**

מנינים מדויקים בחז"ל 299 / וא"ו דגחון חציין של אותיות 300 / דרש דרש חציין של תיבות 301 / והתגלח חציין של פסוקים 304 / עי"ן דיער חציין של תהלים 305 / והוא רחום חציין של פסוקים 305 / 5888 או 8888 פסוקים בתורה (א 5845) 307 / תר עליהם תהלים שמונה, חסר עליהם דברי הימים שמונה (כ-13 תירוצים) 309 / ששים ריבוא אותיות לתורה (כ-30 תירוצים) 315 / אינהו בקיאי בחסירות ויתירות, אנן לא בקיאינן (פרק א - שינויים בין המסורת שלנו לדברי חז"ל, כ-80 מקומות וביאורים) 322 / פרק ב - פסול ספר תורה שיש בו שינויים בחסירות ויתירות 362

בבא קמא

**סימן עט** – בירור חלוקת כ"ד אבות נזיקין (היסודות בחלוקתם לקביעת שם אב בפנ"ע בדברים הנראים חלוקים,

ולפיצול דבר הנראה אחד)

**עמ' 368**

**ענף א פתיחה**. א. חלוקת כ"ד אבות נזיקין, סיכום יסוד חלוקתם כמבואר בגמ' 368 / ב. קביעת 'שור' כאב אחד (לרב) 369 / ג. קביעת שן ורגל לשני אבות שונים (לשמואל) 371 / ד. האם נשאר למסקנה 'תני אדם וכל מילי דאדם' (לרב) [מחלוקת המפרשים וראיות לכאן ולכאן, ביאור דברי תוד"ה פרט] 372 / ה. מ"ט לא מנה התנא שומרים ומנה שור בור ואש (לשמואל) 378 / ו. הוכחת רש"י דתנא דידן מיירי באדם דאזיק שור [מכנה

דמתני' דומיאבדור, בור דמתני' לא מיירי בנוק אדם] 380 / **ענף ב אבות דרבי אושעיא**. א. קביעת ארבעת השומרים לארבעה אבות [שהם עצמם ארבעה אבות, שלא נכללו באדם המזיק במשנה (לרב)] 382 / ב. קביעת שוכר כאב נזיקין בפני עצמו 384 / ג. קביעת 'חמישה דברים' לחמישה אבות 386 / ד. קביעת 'נוק'

לכאורה פעמיים כאב נזיקין 386 / **ענף ג אבות דרבי חייא**. א. קביעת כפל וארבעה וחמישה לשני אבות 387 / ב. קביעת גגב וגולן לשני אבות [הטעם שלא נחשבים אב אחד, הטעם שרבי אושעיא לא מנאם] 388 / ג. מדוע לא מנה רבי אושעיא את עדים זוממין [טעם הגמרא, הצעת השטמ"ק] 391 / ד. קביעת אונס ומפתה ומוציא שם רע לשלשה אבות נפרדים 394 / ה. קביעת מטמא ומדמע ומנסך לשלשה אבות נפרדים [מדוע מנאם

ר' חייא, לא דנמנו כשלשה בפנ"ע, הא דנכללו ב'נוק' לרבי אושעיא, הא דלא נכלל מנסך בגולן] 395 / **ענף ד האבות המשויירים**. א. מוסר ומפגל 398 / ב. כופר ושלשים של עבד, יציאת שן ועין, דמי ולדות ודינא דגרמי 398 / ביאור תוד"ה פרט [יד ע"ב] [ששה פירושים] 399

בבא מציעא

**סימן פ** – ביאור תוד"ה מה אם ירצה לומר (ג ע"ב) 'כדנציא בפרק אמרו לו' (ט"ו פירושים)

**סימן פא** – ביאור סוגית הגמרא (ו ע"א) 'דאיתו לקמן כדתפיסו לה תרווייהו...'

(שבעה פירושים)

**סימן פב** – ביאור דברי רש"י ד"ה הקדישה (ו ע"א) 'בלא תקפה' (תליסר פירושים)

**סימן פג** – ביאור דברי תוד"ה והא הכא (ו ע"א-ב) 'ומפרק חזרע דאמר בן לוי...'

(ח' פירושים, י"ד קושיות)

**סימן פד** – ביאור דברי תוד"ה כי לי (י ע"א) 'דמ"מ מותר אדם להשכיר עצמו, דדוקא ע"ע'

**סימן פה** – מה באתך לעולם בלא חטא, אף יציאתך מן העולם בלא חטא (קז סו"א)

**עמ' 402**

**עמ' 406**

**עמ' 408**

**עמ' 410**

**עמ' 412**

**עמ' 417**

עמ' 419

**סימן פו** – פרשת בלעם (יד ע"ב) (י"ג פירושים)

עמ' 421

**סימן פז** – 'עמלק סימן' (מו ע"ב) (שמונה פירושים)  
מכות

עמ' 423

**סימן פח** – רשיד"ה התם קאי (ב ע"א) 'מסנהדרין סליק... דהוא סיומא דסנהדרין'  
(חמישה פירושים)

עמ' 426

**סימן פט** – מדוע עדים זוממין משלמים דוקא לנאשם (עשרה פירושים)

עמ' 429

**סימן צ** – ביאור דברי הגמרא (ג ע"א) 'באומר עדות שקר העדתי...' (תשעה פירושים)

עמ' 432

**סימן צא** – ביאור דברי הגמרא (ה ע"ב) 'שמעת מילי מבר נפחא ולא אמרת לי משמיה'  
מדוע נקרא בר נפחא, אילו אמרת לי בשם ר' יוחנן, מדוע באמת לא אמר, האם ר' יוחנן שמע מקרה זה / מקור  
דברי המג"א 'כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו'

עמ' 434

**סימן צב** – ביאור 'כריבי' בכל הש"ס (חמש דעות)

עמ' 436

**סימן צג** – ביאור דברי הגמרא (ז ע"א) 'אחת לשבעים שנה נקראת חבלנית...'

עמ' 438

**סימן צד** – ביאור דברי הגמרא (ט ע"ב – י ע"א) 'בגלעד שכיחי רוצחים' (כט"ז פירושים)  
עבודה זרה

עמ' 441

**סימן צה** – בביאור דברי תוד"ה אחד גר (כ ע"א) 'הסימן מהם מ"ם שו"א' ובהגהות הב"ח שם

עמ' 443

**סימן צו** – בביאור דברי הגמרא (לח ע"ב) 'אשקיהו נגוטא דחלא ונח נפשיה'  
אבות

עמ' 444

**סימן צז** – כשלישים פירושים על 'בן שלשים לכח' (פ"ה מכ"א)  
זבחים

עמ' 447

**סימן צח** – ביאור דברי הגמרא (נד ע"ב) 'לא הוו ידעי דוכתיה היכא' ובהגהות השטמ"ק שם  
ערכין

עמ' 448

**סימן צט** – ביאור דברי הגמרא (סז ע"ב) 'בהכאה דדביתהו' (תשעה פירושים)

עמ' 449

**סימן ק** – ביאור דברי הגמרא (כח ע"א) 'מארים ולא כל אדם, מבהמה ולא כל', ובהגהות הב"ח

## מחקרים

עמ' 452

**סימן קא** – מיהו הגהות 'תמ"ש' ברש"י (ב"ב ד ע"ב – ה ע"א)

עמ' 454

**סימן קב** – 'שניים מקרא ואחד תרגום' בלשון זכר

עמ' 455

**סימן קג** – ראשי תיבות זיע"א

עמ' 457

**סימן קד** – שבעים האומות

ענינם, וטבלת סיכום שמונה דעות איך מוניים אותם, עם הפסוקים, והערות

עמ' 463

**סימן קה** – ספר 'שם הגדולים'

דיון על ספר 'מרנן ורבנן', חכמים רבים לא הזכירים החיד"א בספרו, ואין לרחקם, והמזכירים בספרו האם לקרובם (רבי יוסף מקרטרש, רבי אברהם שמשון באזילה, רבי שלום הכהן מעלי, רבי אברהם עפשטיין, רבינו וויבוש הזקן, מערכת א-להות ופ"י החייט, רבינו יו"ט מילהוין, שבילי אמונה, רבינו משה אלברט, רבינו אליאב כהן, קיצור של"ה, רבי יהונתן אייבשיץ, רבי שמואל פרימו, רבי שלמה אאיליון, חמדת ימים, מוסף הערוך, ר' שלמה מלכו, מגיד מישרים, הרמח"ל, הגר"א ובעש"ט, יוסיף אומץ, רבניו, שו"ת באר עשק (ומקורות רבים לחולקים עליו ולפוסקים כמוהו), בני דורו והסמוכים לו, רבי אברהם אבודאל, רבי יעקב מטטיל, כותבי תולדות ושושלת הדורות, הר"י גנ'ארה, הרי"א ממורינא (ודיון על ספרי י"ד אייזנשטיין), רבי יהודה חסיד, ר' אברהם אבולעפאי, רויאל המלאך, עמק המלך, היש"ר מקאנדיא)

עמ' 489

**סימן קו** – שתי הערות על ענין ה'צנזורה'



## סימן א

### ימי השבוע כ'בני זוג'

(ב, ג) וְיִכְרְךָ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וְיִקְדָּשׁ אֹתוֹ.

**המדרש** (ב"ר יא ח/ט) "ויכרך אלהים את יום השביעי", למה ברכו... רבי ברכיה ורבי דוסתאי אומרים שאין לו בן זוג, חד בשבתא תרי, תלתא ארבעתא, ומשא ערובתא, שבתא לית לה בן זוג... חני רשב"י, אמרה שבת לפני הקב"ה, רשב"ע לכולן יש בן זוג ולי אין בן זוג, א"ל הקב"ה כנסת ישראל היא בן זוגך, "יושמו בני ישראל את השבת" - וכיון שעמדו ישראל לפני הר סיני אמר להם הקב"ה זכרו הדבר שאמרתיו לשבת כנסת ישראל היא בן זוגך, היינו דבור "זכור את יום השבת לקדשו".

**וכ"ה בפסיקתא רבתי** (בג, עשרת הדברות פסקא תליתאה אות ו) על הפסוק "על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו". ויראתי מי שנהבין דלברי ברכיה ורבי דוסתאי כך האמת דאין לשבת בן זוג, דלא שייך שיהיה לה בן זוג כי היא מעין עוה"ב. ורשב"י חולק וסובר דשייך שכנסת ישראל יהיה זוגה גם בעוה"ז. ודו"ק.

**חרי** מפורש דהזוגות הם יום א'ב'ג'ד'ה'ו'ז'ח'ט'י' וצריך להבין מה יש בזוגיות זו.

**ומפרשי המדרש** מבארים בקצרה כמה אפשרויות: מהר"ו פ' דהוא ענין שהם אחוזים זב"ז שצריכים זל"ז, משא"כ שבת. ובעיקר יוסף פ' דהם מחוברים זל"ז, משא"כ שבת אין לה חיבור לימות החול. ובאמרי יושר פ' דשבת אינה שומרת ערך וייחס עם שאר ימי השבוע, אלא אדרבה הם כלפיה, וכך אומרים יום אחד בשבת "שני בשבת".

**אך** לכל הפירושים לא מבואר מה הענין דוקא בזוגיות של יום ראשון עם יום שני, ויום שלישי דוקא עם יום רביעי, ויום חמישי דוקא עם יום שישי. רצ"ב.

**ורבי יאשיהו פינשו** ("הרי"ף על עין יעקב) בספר כסף מווקק (כי תשא דרוש א, צד ע"א) ביאר דהשמים נבראו ביום הראשון (ע"י להלן) ולא נשתכללו עד יום שני, שבו נתחזקו השמים. וכן ביום השלישי נבראו דשאים ואילנות, ורק ביום הרביעי נתחזקו כי השמש מצמחת אותם, כדכתיב "ממגד תבואות שמש". וביום החמישי נבראו הדגים והעופות שהם לצורך האדם שנברא ביום השישי. עכ"ל. ומעין זה כתב בתפארת ציון (אדלר על המדרש שם).

**והתורת חיים** (עבר"ז ט ע"א) ביאר עפ"מ"ש הגמ' שם דשבת אלפים שנה היו עלמא (כנגד ו' ימי בראשית), אלפיים תוהו (כנגד יום א' ו') אלפיים תורה (כנגד יום י' ו') ואלפיים ימות המשיח (כנגד יום ה' ו').

**והנה הגר"א** (ביאור אגדות ב"ק לב ע"ב, יהל אור על זוהר"ק משפטים קיד ע"ב, ט ע"א [סוף טור ב] בדפי הספר) כותב להדיא דלא כהמדרש, דיום ראשון הוא זוג דיום רביעי בבריאת האור, ויום שני וחמישי בבריאת המים, ויום שלישי ושישי בבריאת הארץ. [ולפ"ז עוד פירוש מדוע תקנו דוקא בשני וחמישי לקרוא בתורה, כי אין מים אלא תורה, והם ימי בריאת המים].

**[ופי' רש"י הירש** (מתנה טובה עמ' קג) ושבת מלכתא (פניקס, ח"ד פ"ה) דזיווג הוא יצירת תולדות. האור נברא ביום ראשון, ביום רביעי הביא תולדותיו. המים הופרדו ביום שני, ביום חמישי נבראו מהן דגים ועופות. היבשה נראתה ביום השלישי, וביום הששי נבראו ממנה החיות והבהמות והאדם]. ולפ"ז זיווג כנסת ישראל עם השבת צריך להביא תולדות, להוציא מן הכח אל הפועל, וע"י להלן]. וביהל אור שם כתב הגר"א על דרך הסוד 'חסד ונצח'. וכוונתו לסדר הקוים ובפרט בעליית הפרקין, דהנצח (הספירה הרביעית מז"ת) מלבישה על החסד (הספירה הראשונה מז"ת), הרי קשר ראשון ורביעי. וההוד (הספירה החמישית מז"ת) מלבישה על הגבורה (הספירה השנייה מז"ת), הרי קשר שני וחמישי. והיסוד (הספירה השישית מז"ת) מלבישה על התפארת (הספירה השלישית מז"ת), הרי קשר שלישי ושישי. וממשיך הגר"א שם דהשבת היא הכינה, שאין לה בן זוג, עד שבאה כנסת ישראל והיא הדעת ויהיה בן זוגה. ובאמת ה'ערב רב' - גימטריא 'דעת' - קלקלו את כנסת ישראל, ויתוקנו לעתיד לבא. וע"ע ביהל אור (לזוה"ק שלח קנו ע"ב, יד ע"א [סוף טור ב] בדפי הספר) דביאר לפי הבחינה של שמונה ספירות, דכל הג"ר נחשבות אחת בבחינת בינה, לכן השבת כנגד הבינה, וששת ימי החול חג"ת נה"י כנ"ל, ונעני"ש. ובספרים אחרים כתוב שהשבת היא בבחינת מלכות, הספירה השביעית מז"ת, ואין לה בן זוג וכו'. ואולי יש לבאר סכרת המדרש דהזוגות הם יום ראשון ושני, שלישי ורביעי, חמישי ושישי, - כיון שלפני התיקון היו זית בחד סמכא כנודע, א"כ אין קשר בין הראשון לדביעי כו' רק בין הראשון לשני הסמוך לו כו'.

**וצריך להבין** איך הגר"א חולק בסתמא על המדרש.

**והנה** איתא עוד מדרש (ב"ר יא, ה), ח"ל: דרש ר' נחמיה איש כפר סיחון, "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ [את הים]" וגו'. ג' דברים הללו הן הן עיקר ברייתו של עולם, ושהו ג' ימים והוציאו ג' תולדות. הארץ בראשון כבית הלל, ושהתה ג' ימים בראשון ושני ושלישי והוציאה ג' תולדות אילנות ודשאים וכן ערך. רקיע בשני ושהו ג' ימים בשני ושלישי ורביעי, והוציא ג' תולדות חמה ולבנה ומזלות. ומים בשלישי ושהו ג' ימים שלישי רביעי וחמישי והוציאו ג' תולדות עופות ודגים ולויתן. ר' עזריה לא אמר כן, אלא "ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים", ב' דברים הן הן עיקר ברייתו של עולם, ושהו ג' ימים ונגמרה מלאכתן ברביעי. שמם בראשון כבית שמאי ושהו ג' ימים בראשון ושני ושלישי ונגמרה מלאכתן ברביעי, ומהו גמר מלאכתן מאורות. הארץ בשלישי "ותצא הארץ" עיקר ברייתו, ושהתה ג' ימים שלישי רביעי וחמישי ונגמרה מלאכתה בששי, ומהו גמר מלאכתה, אדם, שנא' (ישעיה מה יב) "אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי".

## שבת מיהודה – חלק ב – סימן א

נויש להעיר דיש גס פסוק (ירמיה כו) "אנכי עשיתי את הארץ את האדם ואת הבהמה..." ובאמת בירושלמי דלהלן איתא דביום שיש "תוצא הארץ (נפש חיה למינה...)".

**ובדומה** לזה בירושלמי (חגיגה פ"ב סוה"א). אלא דשם גם בדעה השניה הם שלשה דברים, ונוסף: ים בשני כב"ש, עשה ג' ימים ועשה ותולדות, שני שלשיו ורביעי, בחמישי "ישרצו המים".

**אל"כ סבר** הגר"א דר"פ המדרש הזה "ל" גם דהאור נברא בראשון ושהה ג' ימים ונגמר ברביעי. והמים בשני וכו' כמפורש בירושלמי בשיטת ב"ש. והארץ בשלישי וכו' כבמדרש ובירושלמי כב"ש.

**ובעיקר** זיווג שבת וכנסת ישראל, מבאר הגר"א (ביאור אגדות ב"ק שם) דזהו הא דאיתא בגמ' שם דאמר ר' בוןא ונצא לקראת שבת כלה מלכתא, כחתן הוצא לקראת כלה [וכ"כ מהרש"א שם].

וזה סוד ג' תפילות בשבת, כנגד קידושין חופה ויחוד. 'אתה קדשת, כליל תפארת, אתה אחד' נזכ"כ האבודרהם (עריבת ליל שבת עמ' קמו) ור"י אבן שונויב (דרשה לשבועות). קידושין לויים, חופה כהנים, יחוד ישראל כמש"כ "שמע ישראל... ה' אחד". והן כנגד שלש שבתות, שבת בראשית, שבת מתן תורה, ושבת לעתיד לבוא. [והם ר"ת שבת, ש' יום שכולו שבת, ב' שבת בראשית, ת' שבת מתן תורה (הר"א בן הגר"א)].

**ועפמש"כ** הגר"א לעיל דעיקר ענין ה'בן זוג' הוא להוציא מהכח אל הפועל, ולהביא תולדות, יש לבאר דהחיבור של כנסת ישראל עם השבת הוא כדי לחדש חידוש תורה וכדומה, וכ"כ מהר"י פינטו בכסף מזוקק שם, ומעין זה מהר"י עראמה בעקדת יצחק (שער ד').

**והרמב"ן** (בראשית ב ג) כתב דהוא ענין הנשמה היתירה שיש בשבת. וע' ביאור דבריו באריכות בספר מעשי ה' (ח"א פ"א).

**והגור"ל מצינובר** (תורתו בקרבם שבת ח"א גליון יג שבת תשס"ג עמ' מו, בן מלך שבת קודש עמ' קורצ), מבאר ע"פ המהר"ל (חידושי אגדות ב"ק שם) ששבת היא כלה של הקב"ה, ודלא כמהרש"א הנ"ל שהיא כלה של עם ישראל. וכתב דכן משמע מהפיוט 'לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה', דלא מסתבר דנקרא אנו אל הקב"ה לצאת לקראת הכלה שלנו. והמדרש דלעיל שלכל יום יש בן זוג מבאר דאינו ענין זיווג של חתן וכלה, אלא שיש עוד אחד כמוהו, דלכל יום חול יש יום כמוהו, משא"כ לשבת אין יום כמוה שקדוש לה', - ועל זה א"ל הקב"ה יש את עם ישראל שקדושים לה' ועובדים לו. ודייק כן מספר הבהיר (אור קפא) דכתב: מ"ט אמר 'את שבתותי תשמורו' ולא אמר 'את שבתתי', משל להמ"ד למלך שהיתה לו כלה נאה, וכל שבוע ושבוע מזמינה יום אחד להיות עמו, והמלך יש לו בנים נאים ואוהבם, אמר להם הואיל וכן היא שמחו אתה גם כן ביום שמחתך, כי בשלכם אני משתדל ואתם ג"כ הדור אותי. עכ"ל. הרי ששבת היא כלת המלך, ואנו בניו.

[והובא המדרש הנ"ל גם בתוספות לזוה"ק דברים ש ע"ב ובמילואים לזוה"ק בראשית רס"ה ע"א. וע"ע היטב ברש"י תהלים קלט סוף פסוק טז].

וצריך עוד למדרש שהובא בסוד (רצ) ומשנב"ן (שם ה) אמרה תורה לפני הקב"ה רבש"ע כשיכנסו ישראל לארץ זה רץ לכרמו זה רץ לשדחו אינו מה תהא עלי, אמר לה יש לי זוג שאני מזווג לך, ושבת שמו, שהם בסלים ממלאכתו ויכולים לגטוק בך. ע"כ. וגם זה אינו זוג של חתן וכלה, רק זוג שדומה לו ומסייע לו. עכ"ד. ויש לפלפל בהם הובה, ועכ"פ לענ"ד אינו משמעות המפורשים. וי"ל שנבדאה כבת זוג של הקב"ה, ואח"כ נתנה לישראל, כדאיתא (שבת י ע"ב, ביצה טז ע"א) מתנה טובה יש לי בבית גזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל (חצבלת השרון קדושים עמ' תקלג). וכ"מ במחזור ויטרי (קלט) ח"ל: באגדת... כל הימים יש להם זוג, ראשון שני שליש... לבד משבת, יאה ישראל בן זוגו, ואני בן זוגם, שאני לי זוג בעולם, ואין להם זוג באומות. עכ"ל. וע"ע באבודרהם (עריבת ליל שבת עמ' קמו) דכתב: ועל שם ששבת וכנסת ישראל נקראו כלה, והקב"ה חתן וכו'. עי"ש. וע"ע בפרישה (על הטור שם) דכן קישר המדרש שהביא הטור למדרש דלעיל דלכל יש בן זוג וכו'.

עוד מצאתי בספר **ברכה מעין שלש** (ויבר, תרצ"ו עמ' 10-5) דמבאר דהבן זוג של כל יום הוא מה שנברא בו בעצמו, כלומר ליום ראשון האור והחושך וכו', ולשבת כיון שאין בה בריאה לא היה לה בן זוג. ואמר לה הקב"ה שכנסת ישראל הוא בן זוגה, כל הוא מקיים את מאמרה ושומר עליה. עכ"ד. וגם דבריו צ"ב, בפרט הא דהמדרש פירש יחד בשבת תרי תלתא ארבעתא חמשה וכו', ודו"ק.

ומעין זה בספר **מעדני אשר** (רוחניים, תשס"ח ח"א עמ' קיט) דהבן זוג של כל יום הוא כל העניים הנמצאים בעולם, כל אחד ביומו, ושבת לא היה לה בן זוג שישמרה עד שבאו כנסת ישראל וכו'.

ומעין זה **בקובץ אמרי קודש** (רוט - שומרי אמונים, פרשת פינחס עמ' תיד) דעל כל יום נאמר 'ויהי ערב ויהי בקר' דיש בו מדת לילה ומדת יום, וזה עצמו הזוג, מיניה וביה [מעין דלעיל]. - ובשבת לא כתיב 'ויהי ערב ויהי בקר' דכולה בחינה אחת בין הלילה והיום, ועל כן צריכה בן זוג, והוא כנסת ישראל וכו'. עכ"ד. ודייק סברתו מדלא קאמר המדרש דיום ראשון זוג עם יום שני, ויום שליש עם יום רביעי וכו', אלא מנה אותם כסדר, יום ראשון שני שליש וכו', משמע בכל יום יש זוג בו עצמו. עכ"ד. אך לענ"ד אכתי לא מובן מה ענין המדרש למנותם בשמותם בלבד 'ראשון שני שליש...', והעיקר חסר מן הספר דזהו הוא הלילה והיום שלהם.

**ובגימטריות: ישראל וציון** (703) בגימטריא **שבת** (702) ע"ה"כ. **ישראל ישורון** (1113) גי' **שבת קודש** (1112) ע"ה"כ.

**ומתורת ה'דילוג':** ויהי ערב ויהי בקר יום הששי: ויכלו השמים והארץ וכל צבאם: ויכל אל-הים - השם 'ישראל' בדילוג של שבע, כי עם ישראל הוא הבן זוג של הכלה שבת מלכתא.

והדילוג מתחיל באות האחרונה של יום הששי, רמז לתוספת שבת, או להא דעם ישראל קיים רק בזכות יום הששי כדרדשו חז"ל (עכו"ז ג ע"א ורש"י שם) הששי בסיון.

ספר

# שבת מיהודה

חלק ג'

# תוכן מפורט

## עמ' 10

## סימן א – שינוי לשון פסוקים ממקורם לצורך אחר.

תוכן מפורט לסימן זה 10, הקדמה 11, מקור הדין (בביאור שיטת הר"ן והמאירי) 12, תנאי האיטור וההיתר (בביאור מחלוקת רבינו יונה והרמ"ה, והמסתעף בענין נוסח "רפאנו ה' ונרפא") 15, בענין פסק השו"ע במחלוקת הנ"ל 20, אמירת 'ענין שלם' בשינוי (ומסתעף לענין 'במרום ילמדו... ונשא ברכה מאת ה'...') 21, פסוקי סליחות ("שמע קולנו", "מה נאמר", "והוא רחום" ועוד) 23, שלא יראה במקלל (תנאי ההיתר, רשות או חיוב) 25, מזמור "יענך ה'" ("קריאתו ליולדת בלשון נקבה) 28, שינוי "אל נא רפא נא לה" (ללשון זכר או רבים, ומסתעף לרמזים בפסוק זה, ובדבר נוסח "אל תבישנו משרנו הטוב", ונוסח ההשכבה, ושינוי לשון "יברכך ה' וישמרך" ללשון נקבה או רבים) 30, שינוי לשון "לך אכול בשמחה" (בסדר הטבת חלום, ובסיום תפילות יוהכ"פ) 34, שינוי "קול אומרים הודו את ה'..." (והמסתעף בענין לשון 'שנאמר' בפוסקים, מה הם החמשה קולות, ובירור דין הירושלמי דאין עושין ברכה פסוק: טעם האיטור, שיטות הראשונים, אמירת פסוקי "לעושה אורים גדולים" "פותח את ירך" "ואכלת ושבעת" "כי פדה ה' את יעקב" "גואלנו ה'" "והיה טרם יקראו" "ואני אהיה לה" "ויגבה ה' צבאות" לפני חתימות ברכה) 40, שינוי "בערי יהודה ובחוצות ירושלים" (נוסח "מערי יהודה", ברכת "יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא את הכל", "אתה הוא האלהים לבדך עלינו...", "ייכסו מים צריהם עד אחד מהם לא נותר") 45, שינוי "ומתפללים אל אל לא יושיע" (והמסתעף לענין מנין תיבות "עלינו לשבח" וגימטריא של כמה תיבות בה) 52, שינוי לשון "אין עוד" ב"עלינו לשבח" (נוסחאות "אין עוד" "ואין עוד" "ואין עוד אחר" "ואין אחר", ובענין "אפס זולתו", "נוטה שמים ויוסד ארץ", ומסתעף לענין נוסחאות בפסוקי התורה "אתה הראת..." "וידעת היום..." ומנין הפעמים בתנ"ך שכתוב "אין עוד" או "ואין עוד" 57, "ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד" (מקורו, הפסוקים שהוא מורכב מהם, ניקוד תיבות 'מלך' ופירושו: היה הוה יהיה או הוה היה יהיה, מנהג אמירתו, מספר הפעמים, סגולותיו ומעלותיו, הפסק באמירתו, אמירת התרגום "ה' מלכותיה קאים" 63, פסוק "ונתן הכסף וקם לו" (קיצור פסוק אחד או שילוב שני פסוקים, והמסתעף) 96, פסוק "אל פתח אולם הבית" (בביאור מחלוקת הראשונים בכוונת הגמרא, קשית מהרש"א ומהר"ם ועוד, "ויביאני אל דרך מבוא") 100, "וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק" (דברי הראשונים, מהלך האור החיים וקשית החיד"א, שיטת הירושלמי, דברי הרד"ק) 103, פסוקי "מידי היתה זאת לכם" ו"מידכם היתה זאת" (מקור לשילוב 'לכם' עם 'מידכם') 109, פסוקי "הכל סר" "כלו סג" (ועל פסוקי "ואיש תבונה ידלנה" "ואיש תבונות יחריש") 114, שינוי ניקוד "לעלמי עלמיא" (ובענין ניקוד "לנא" "צלחנא" "בעותנא" "אבהתנא" ועוד תיבות בארמית) 118, אמירת "יהא שמה... ולעלמי" או "יהא שמה... לעלמי" (שש שיטות בפוסקים במנין כ"ח אותיות, פסק הב"י והאם חזר בו, האם האר"י גילה דעתו בזה, ניקוד התיבות בארמית, ענין תיבת 'שמה' לכיון 'שם יה', מחלוקת הראשונים בזה, הפסקה בין 'שמה' ל'רבא' ובין 'רבא' ל'מברך', דעת השל"ה בזה, בלבול בסידורים) 123, סיכום ההלכות העולות מכל הסימן בקיצור נמרץ 140

## סימן ב – אמירת 'יה'ר כאילו הקרבתי...' אחר פסוקי הקרבנות ומשניות 'איזהו מקומן'. עמ' 147

מקור הדין, ביאורי מחלוקת הראשונים, החילוקים בין אשם תלוי לאשם ודאי, קשית הבית יוסף ותירוצים 148, האם אשם בא בנדבה 149, ביאור פסק השו"ע והרמ"א 150, אשם נזיר, טעם קריאת הפרשיות, האם חטאת באה בנדבה, קשיות האחרונים ותירוצים 155, חטאת נזיר האם באה לכפרה, האם אפשר להתנות אם חייב חטאת או אשם 163, ענין אמירת משניות 'איזהו מקומן', אמירת 'יהי רצון' במשניות 'איזהו מקומן' 167, מנהג הספרדים 171.

## סימן ג – ברכת 'שהחינו' לא בפעם ראשונה, בחגים, מצוות, פירות ובגדים. וברית מילה עמ' 174

ברכת שהחינו על שופר ביום השני של ראש השנה ועל לולב ביום טוב שני של גלויות (ביאורים בסברת השו"ע, ביאורים בסברת הרמ"א, קשית הראשונים לחילוק בין שופר דיוט"ב ללולב דיוט"ב ותירוציהם, אפשרות חיוב ברכת שהחינו מדאורייתא, שהחינו על עשיית שופר) 174, ברכת שהחינו ביום פורים ובפורים המשולש (מחלוקת הראשונים וסברותיהם, ובענין 'זמן אומר כל שבעה', ומה הדין בחג השבועות) 184, מי שלא בירך שהחינו על הלולב או על נר חנוכה ביום הראשון (הקדמה,

בנטל הלולב ולא בירך שהחינו, דעת הפמ"ג 189, זמן ברכת שהחינו על פירות חדשים, מי שלא בירך בראיה או באכילה או בלבישה הראשונות (מחלוקת הראשונים, הכרעת המג"א, דברי שו"ת עין משפט ומהר"ם שיק וביאור דעת הלבוש, האם יש חילוק בין פרי לבגד, כוונת הרמ"א 'בשעת עיטוף ראשון' ודעת המשנ"ב, דעת האוסרים לברך אחרי לבישה ראשונה, הכרעת האחרונים), ובהן עצמן אם נשתהה ולא בירך מיד, ברכת האילנות וכל ברכות ההודאה והשבח כשראה פעם ראשונה ולא בירך 193, ברכת שהחינו על ברית מילה (שורש הדין, קושיות ותירוצים על שיטת הרמב"ם, שיטת ראב"ה וסיעתו, להלכה ובירור 'מנהג ארץ ישראל', שיטת הרמ"א, מיקום ברכת שהחינו) 212, סיכום ההלכות העולות מכל הסימן 240

## סימן 7 – כיסוי התפילין, הראש והעיניים בטלית.

עמ' 245

דברי הגמרא והראשונים 245, כיסוי תש"י בטלית 246, סוגית חציצה 248, השו"ע ונו"כ 251, צניעות 253, דברי המקובלים 254, כיסוי התש"ר 256, כיסוי דוקא בטלית 258, פשרת המג"א 260, כיסוי העיניים בטלית 262, כיסוי בתי התפילין עם מכסה 266, כיסוי הראש בטלית 268, סיכום ההלכות העולות מכל הסימן 271

## סימן 8 – אמירת פסוקים בהוצאת והחזרת ספר התורה.

עמ' 273

והמסתעף לענין אמירת 'אל ארך אפים' לפני הוצאת ספר תורה בשני וחמישי 274, סיכום ההלכות העולות מכל הסימן 283

## סימן 9 – חידוש הכס"מ שאין האדם נטהר אלא בצאתו מהמקוה ולא בהיותו בתוכו. עמ' 286

מקור הדין 286, שלש קושיות מהמשנה במקואות (פ"ז מ"ו) 287, קושיות נוספות 288, האם צריך לצאת כולו או די ביציאת מקצתו 288, סברת הכסף משנה 296, פירושים אחרים בכוונת הכסף משנה 297

## סימן 10 – הערות קצרות לטוש"ע ונו"כ או"ח סי' שכו.

עמ' 299

שעה"צ ס"ק ז, טוש"ע סעי' ד, ב"י או"ח וביאור הגר"א ס"ק יג 299, ב"י שם 300, ב"י שם ומג"א ס"ק ה 301, שו"ע סעי' ה 302, מג"א ס"ק ו וביאור הגר"א ס"ק יג 303, שעה"צ ס"ק ח 304, ב"י או"ח והלבוש סעי' ח 305, שו"ע סעי' ז 306, ט"ז ס"ק ב ומשנ"ב ס"ק כג 307, משנ"ב ס"ק כא, שו"ע סעי' ח 309, ביאור הלכה שם, שו"ע סעי' ט 310, מג"א ס"ק י ומשנ"ב ס"ק כח 311, מג"א ס"ק י 312.

## סימן 11 – התרת אגודו של הלולב בהושענא רבה.

עמ' 313

מקור הדין ושבעה טעמים 313, איזה קשר מתירים 315, דברי אחד הכותבים במוריה ועשר קושיות על דבריו 318, מתי מתירים את הקשר 319, מנהג הספרדים 320.

## סימן 12 – חלוקת השבועות בשינוי מקום לאבל. והמסתעף בדין כתיבת זמן מורחב בגיטין

עמ' 326

## סימן 13 – חמישה פרקים בעניני הקשת.

עמ' 332

מה סימן הברית בקשת 332, מתי נבראה הקשת 335, הברכה על הקשת 345, האם מותר לספר לחבירו שיש קשת 348, צבעי הקשת 350

## סימן 14 – תשלומי כפל וארבעה וחמשה, האם כלול בהן הקרן.

עמ' 357

הגמרא (יומא כב ע"ב) וביאור מהרש"א, קושית האחרונים על חידושו הגדול של המהרש"א 357, יישובים לדברי המהרש"א 359

## סימן 15 – ענין אמירת 'עלינו לשבח' ישר והפוך. ומסתעף אמירת שאר פסוקים ישר והפוך

עמ' 362

המקורות לענין זה 362, דקדוקי השינויים עד היכן בדיוק אומרים ב'עלינו לשבח' ומה כופלים ומה ממשיכים אח"כ 367, חילוקי הדעות כמה פעמים אומרים ישר והפוך 370,



חילוקי הדעות אלו כוונות לכּוֹיֵן 372, האם להוסיף עוד מזמור אח"כ 373, טענת הספר פני משה על מנהג זה 373, מקורות רבים לאמירת פסוקים ישר והפוך 374, הענין המיוחד באמירה ישר והפוך 377, סדר האמירה לכל השיטות 379.

### סימן יג – מעשה דבנימין הצדיק (ב"ב יא ע"א).

עמ' 383

מי היה בנימין הצדיק 383, האם האשה באה אליו בשנות בצורת 384, מדוע אמרה לו 'פרנסני' 385, מדוע לא פירנס אותה מיד משלו, מה שאמרה לו 'הרי אשה ושבעה בניה מתים', האם בנימין הצדיק נטה למות 386, כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא 387, גירסת אבדר"ן 'מיד בקשו עליו רחמים', ענין 'הוסיפו לו על שנותיו' 388, מדוע הוסיפו לו דוקא עשרים ושתים שנה 389, ענין בנימין בן יעקב שלא שימש בשנים שיעקב התאבל על יוסף 391

### סימן יד – מזמורים שעל סדר א"ב.

עמ' 394

תהלים מזמור קמה (מעלת המזמור וסודותיו, אמירתו שלש פעמים, ענין האות נ' החסרה בו, ענין ו' החיבור בפתיחת פסוק של האות ו', והאות ו' שבאמצעי הפסוקים, אמירת שני פסוקי "אשרי" לפני "תהלה לדוד"), 394, תהלים מזמור קיט (מעלת המזמור) 403, איכה מזמורים א-ד (רמזי האלפא ביתא, השינוי בין אותיות ע' ופ') 404, תהלים מזמורים קיא-קלב (רמזיהם, ענין אמירתם במנחה של שבת, ענין אמירת "מזמור שיר ליום השבת" במנחה של שבת למנהג הספרדים, ענין אמירת "הי רצון" שאחרי קריאת התורה בשני וחמישי למנהג האשכנזים ובברכת החודש למנהג הספרדים) 407, משלי לא י-לא (אשת חיל, ובירור בענין אלפא ביתת של שלמה המלך) 415, תהלים מזמור כה (מעלת המזמור, רמזי האותיות הכפולות והחסרות, גילוי ספר הזוהר) 417, תהלים מזמור לד (רמזי האותיות הכפולות והחסרות בו) 421, תהלים מזמור לז (לסירוגין, והאותיות הכפולות והחסרות) 424, תהלים מזמורים ט-י (סדר רציף עם דילוג) 426, סיכום סדרי אלפא ביתא בתנ"ך (דבר פלא במספרם) 428, במעלת מזמורים שבסדר אל"ף ב"ת 428, הלשון הפותח את המזמורים שבסדר אל"ף ב"ת 430, נספח בענין דברים שהן במנין ט"ו (דברי הרמ"ז, שבעים וארבעה רמזי מספר ט"ו) 431

### סימן טו – שחיטת בני צדקיהו לעיניו.

עמ' 441

האם קודם כל שחטו את בניו לעיניו ואח"כ עיוורוהו, או קודם כל עיוורוהו ואח"כ שחטו 441, התאריך המדויק שאירע זאת 444

### סימן טז – גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון.

עמ' 447

מדוע ביהמ"ק השני נקרא 'אחרון', תירוץ הרשב"א ומפורש בזה"ק 447, דוגמאות נוספות 449, אחד עשר פירושים נוספים (ובתוכם חמשה תירוצים מדוע סימן הצרעת למשה רבינו נקרא 'האחרון') 451, סיכום הפירושים 460

### סימן יז – השתלשלות מטה משה רבינו וענינו. (ע"פ מדרשי חז"ל, ראשונים ואחרונים)

עמ' 461

ספר הישר 462, השתלשלות המטה מדור לדור 463, האם היו שני מטות נפרדים 467, מה היה כתוב על המטה 470, ממה היה עשוי וכמה משקלו 472, עוד מנפלאותיו 475.

ספר

# שבת מיהודה

חלק ד'

## תוכן מפורט

### סימן א – לא תאכלו על הדם (הלאוין מדאורייתא ומדרבנן הכלולים בו) עמ' ט

פתיחה (פירוש שבעת האיסורים) **ט, פרק א** (דין אכילה לפני התפילה, והמסתעף לענין אכילה לפני עלות השחר, ואכילה לפני קידוש: **אות א** מקור הדין) **יא, אות ב** האיסור לפני קריאת שמע או לפני התפילה **טו, אות ג** האיסור מדאורייתא או מדרבנן **טז, אות ד** טעם האיסור **כא, אות ה** שיעור האכילה **כב, אות ו** הפסקה אם התחיל **כה, אות ז** לא מעכב התפילה **כח, אות ח** שתיית מים וכדומה **כט, אות ט** שתיית בירה (=שכר) וייש **לג, אות י** שאר משקין שאינם משכרים **לד, אות יא** דברי רפואה **מג, אות יב** החולה הצמא והרעב **מו, אות יג** לפני עלות השחר, דברי הוזהר **מט, אות יד** אכילה משום חוקות הגוים **נו, אות יז** לפני קידוש **נט, אות יח** לפני מוסף **סא, אות יט** הרעב והצמא בזה **סו, אות כ** קידוש שוב אחרי מוסף **סט, אות טו** דין נשים וקטנים **סט, אות טז** סיכום ההלכות העולות מכל הפרק בקיצור נמרץ עא. **פרק ב** (איסור הסנהדרין לאכול ביום שחרגו את הנפש) עה, האיסור מדאורייתא או מדרבנן **עז, אות א** אחרי גמר דין **עח, אות ב** דין הוזהר **עט, אות ג** סיכום ההלכות העולות מכל הפרק בקיצור נמרץ פב. **פרק ג** (דין האוכל מן הבהמה לפני שתצא נפשה) פב, דין מדאורייתא או מדרבנן **פד, אות א** חטא העם בימי שאול (שמונה דעות) **פז, אות ב** שביטת מפרקת הבהמה **צ, אות ג** ההלכה העולה מכל הפרק בקיצור נמרץ צ. **פרק ד** (אכילת בשר קדשים לפני זריקת הדם) **צ, אות א** שיטת ספר החינוך **צד, אות א** חידוש ר"ש י' גבירול באזהרות **צד, אות ב** סיכום ההלכות העולות מכל הפרק בקיצור נמרץ צה. **פרק ה** (שאין מברין על הרוגי בית דין. והמסתעף האם מברין על המאבד עצמו לדעת) **צו, אות א** קשר בין אבלות לחבראה **צז, אות ב** סיכום ההלכות צח. **פרק ו** (אזהרה לבן סורר ומורה) **צט, אות א** (דרשות נוספות) **קה, אות א** איסור נדה **קה, אות ב** בלא שחיטה **קו, אות ג** תענית ביום פטירת קרובו **קו, אות ד** דברי הרוקח, **או' ה, ו, ח** דרשות נוספות ע"י בעלי התוספות על התורה **קז, אות ט** דרשא נוספת **קח, אות י** דברי הרמב"ם (ללא ברכה)

### סימן ב – עשיית מצוות במקומות המטונפים (ללא ברכה) עמ' קט

פתיחה (דברי הגמרא) **קט, אות א** דברי הפוסקים ש"ת הלק"ט **קי, אות א** החיד"א **קיא, אות א** עיקרי הד"ט, דרכי תשובה **קיי, אות א** מהר"ח פלאגי **קטו, אות א** הגר"ח **קטז, אות א** המשנ"ב (הסתירה והתירוצים) **קיי, אות א** עמק ברכה **קכה, אות א** ידי חובה **קכו, אות א** לאוין **קכז, אות א** שש מצוות התמידיות חכמת שלמה **קכז, אות א** משנה שכיר **קכח, אות א** ארץ צבי וכוכבי יצחק **קכט, אות א** ילקוט הגרשוני ואמרי דוד **קל, אות א** לבושי מרדכי והאחרונים **קלא, אות א** מצוות התשובה **קלג, אות א** טבלת סיכום (דעות וסברות) **קלד, אות א**

### סימן ג – מיקום חמש פאות הזקן (והמסתעף לענין גילוח השפם או גזירתו בחוה"מ, באבלות, מדין 'בל תקיף', וע"פ הקבלה. וענין סריקת הזקן או גזירתו ע"פ הקבלה. והפתיחה מהי 'פאה' ומיקום הלחיים למתנות כהונה.) עמ' קלו

פתיחה **קלו, פרק א** (פירוש פאה) **קלו, פרק ב** (פירוש 'לחי') **קלז, פרק ג** (שיטות הראשונים בארבע מנות חמש הפאות) **קמא, פרק א** שיטה א' **קמא, פרק ב** שיטה ב' **קמה, פרק ג** שיטה ג' **קמח, פרק ד** שיטה ד' **קמט, פרק ה** שיטה ה' **קנא, פרק ו** שיטה ו' **קנב, פרק ז** שיטה ז' **קנד, פרק ח** (מקום הפאה החמישית מפאות הזקן) **קנח, פרק ט** (הכרעת הפוסקים להחמיר למעשה) **קסב, פרק י** (פירוש 'שבולת הזקן') **קסד, פרק יא** (גילוח השפם וגזירתו: **אות א** דין לגבי 'בל תקיף') **קסו, פרק יב** דברי המגדל עוז **קסט, אות א** דין לגבי חוה"מ ואבלות **קע, פרק ח** (הוראת האר"י ז"ל: **אות א** מקור האיסור, וענין חיתוך שערות השפם) **קעג, פרק ט** סותם התפילות **קעו, אות א** חיתוך הזקן **קעז, פרק י** התשובה בשו"ת רב פעלים (סוד ישרים) והדיון עליה **קעח, פרק יא** תלשת שערות **קפא, פרק יב** מקורות לדיונים בהוכחות מהגמרא **קפד, פרק יג** סיכום ההלכות העולות מכל הסימן בקיצור נמרץ **קפז, פרק יד** ציורי כל השיטות **קפז, פרק יז**

### סימן ד – שינויי שירות דוד (בין שמואל ב כב לתהלים יח) עמ' קפז

הקדמה **קפז, פרק א** טבלת השינויים **קפח, פרק ב** כללי השינויים **קצג, פרק ג** פסוק א **קצו, פרק ד** פסוקים ב-ג **קצט, פרק ה** פסוק ד-ה **רג, פרק ו** פסוק ז **רז, פרק ח** פסוק ח **רט, פרק ט** פסוק יא **רי, פרק יב** פסוק יג **ריג, פרק יד** פסוק יד

**ריז**, פסוק טו **רטו**, פסוק טז **רטז**, פסוק יח **ריח**, פסוק יט **ריט**, פסוק כ **רכ**, פסוק כא **רכא**, פסוק כג **רכב**, פסוק כד **רכג**, ענין צדיקים שחיו במנין שנים שבכפולות שבע **רכד**, פסוק כה **רכז**, פסוק כו **רכח**, פסוק כז **רכט**, פסוק כח **רל**, פסוק כט **רלא**, פסוק ל **רלב**, פסוק לב **רלג**, פסוק לג **רלד**, פסוקים לד–לה **רלה**, פסוק לו **רלו**, פסוקים לז–לח **רלח**, פסוק לט **רלט**, פסוק מ **רמ**, פסוקים מא–מב **רמא**, פסוק מג **רמג**, פסוק מד **רמד**, ענין שמונה מאות חלל **רמו**, פסוק מה **רמח**, פסוק מז **רמט**, פסוקים מז–מח **רנ**, פסוק מט **רנא**, פסוק נ **רנג**, פסוק נא (ומסתעף לענין אמירת 'מגדיל' או 'מגדולי' בכל ימי השנה) **רנד**.

## עמ' רסו

## סימן ה – הגהות הב"ח

הקדמה **רסו**, דוגמאות להוכחות לתיקוני **רסו**, הערות על תיקוני **רעא**, ברכות **רעא**, שבת **רעג**, עירובין **רעז**, פסחים **רפא**, יומא, סוכה **רפב**, ביצה, מגילה, תענית, מו"ק **רפג**, חגיגה **רפה**, יבמות **רפט**, נדרים, נזיר **רצ**, סוטה, גיטין **רצא**, קידושין **רצב**, ב"ק **רצד**, ב"מ **רצו**, ב"ב **רצח**, מכות **שג**, עב"ז **שו**, זבחים, מנחות **שט**, חולין, בכורות **שיא**, ערכין **שיב**, כריתות, תמיד **שיג**, נדה **שיד**.

## סימן ו – 'ציצית' גימטריא תרי"ג (והמסתעף לענין גימטריא בכתיב מלא) עמ' שטז

**פרק א** מקור הלימוד **שטז**, **פרק ב** קושית הרמב"ן הראשונה ותירוציה **שטז**, גימטריות בכתיב מלא **שיט**, **פרק ג** שאר קושיות הרמב"ן ותירוציהן **שכו**, **פרק ד** פירושים נוספים איך הציצית מזכירה את כל מצוות ה' ח"י פירושים **שכז**, **פרק ה** הערת הבית יוסף על הטור ותירוציה **שלא**.

## עמ' שלד

## סימן ז – ליקוטים על פרשות השבוע והמועדים

**פרשת ויצא** פרשת ויצא סתומה שלשה פירושים **שלד**, **פרשת ויגש** ובני ראובן חנוך ופלוא וחצרון וברמי (הקושיא מ"א שני בני תמית" וי"ד תירוצים) **שלו**, **פרשת בשלח** מלחמת עמלק **שלט**, **פרשת ויקהל** והנשאם הביאו את אבני הזהב ואת אבני המלאים לאפור ולחשן קושיות המהרש"א והריא"ף וי"ג תירוצים **שמג**, **פרשת פקודי** קושית הרס"ג וט"ו תירוצים **שמח**, **פרשת האזינו** הוא והושע בן נון מדוע מוזכר בשם ילדותו 'הושע', תשעה תירוצים **שנא**, **פורים** שבעת שרי המלך **שנג**, **חג מתן תורה א-ב** שתי קושיות המג"א ועשרה תירוצים **שנח**, ג הסגולה הנפלאה וההבטחה למי שיהיה ער כל הלילה בליל חג השבועות הזוהר **שס**, שער הכוונות, ההבטחה עד ר"ה או עד שבועות הבא **שסא**, טעם ההבטחה **שסב**, אין לדבר סוף **שסג**, הוספות **שסה**.

## הזרם הנזר והזסרה העטרה

הלא למשמע אוזן דאבה נפשנו

בהלקח בחטף ארון האלקים, שר התורה

ראש גולת אריאל, מארי דכולא תלמודא

הג"ר שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל קניבסקי זצוקללה"ה

אשר עשרות פסקיו ותשובותיו בספריו ובמכתביו הובאו בספרנו זה

ובשאר ספריו בס"ד, וממש בסמוך להלקח עמוד האש והענן בהדי פניא

דמעלי שבתא עסקנו בדברי תורתו (עי' להלן עמ' שכה).

אוי נא לנו כי חטאנו כי חשך אור בעדנו, מי יורה דעה ומי יבין שמועה

ספר

# שבת מיהודה

חלק ה'

והוא ספר

## טעימת כפיליא

אוצר כל בו לדיני ומנהגי

כפילת פסוקים ותיבות בכל מעגל השנה

## תוכן מפורט

### סימן א – כפילת פסוקים ותיבות פעמיים ושלש וכדו' עמ' 12

#### קיצור ההלכות העולות מכל הסימן לפי סדר היום ומעגל השנה

שחרית (לשם יחוד, פסוקים מסוימים, אמן אמן שם הנורא, מתים יחיה אל, ה' צבאות, הודו, אל נקמות 12, ה' הוא האלהים, ה' מלך, כל הנשמה, פותח את ידך, הללויה, כל הנשמה, אמן ואמן, ה' ימלך, כפילת תיבות ומשפטים של החזנים והקהל לצורך המנגינה 13, אמן, אישיר, ברכו, כל סוגית כפילת פסוקי ותיבות 'שמע' 14, ה' אלהיכם אמת 15, אמת, מודים 16, הושיענו... אמן ואמן, עניית אמן), תפילת הדרך (הפסוקים), הטבת חלום (מגין הפעמים), רעידת אדמה (פסוקים) 17, ערבית (ה' צבאות, שמע ישראל בסיום התפילה), קריא"ש על המטח (כל הפסוקים, אנא בכח) 18, שבת (קריאת שמו"ת, טבילת ערב שבת, בואי כלה, מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, מתים יחיה אל, שלום עליכם 19, ארץ ימים, הודו לאל השמים, אחד אלהינו, ה' הוא האלהים, הנאמרים באמת, ימלך ה', ה' אחד אחד אלהינו, שמע ישראל, בשכמל"ו 20, ואני תפילתי, ה' מלך, מזמור לדוד), מזמ"ש (שובה ה' עד מתי, ארץ ימים, ה' צבאות עמנו, אנא ה' הושיעה נא, ברוך הבא בשם ה', ואמרתם כה לחי, אליהו הנביא 21, דא היא סעודתא), יו"כ קטן (הפסוקים), ראש חודש (הלל, ואברהם זקן), קידוש לבנה (כל הפסוקים) 22, פסח (כל חמירא, הא לחמא עניא, לשנה הבאה בירושלים, חד גדיא, אל בנה, כי לו נאה... לך ולך), שבועות (פתיחת החיכל), סליחות (מי שענה / דעני 23, שמע ישראל, ה' הוא האלהים, ה' מלך, ובכל זאת אנו ליה), ראש השנה (התרת נדרים, לדוד מזמור, פסוקים בליל ר"ה, לעולם ה', י"ג מידות, ואני תפילתי 24, מזמור מז לפני תקיעת שופר, ויהי נעם לתוך השופר, פסוקים אחרי תקיעת שופר, תפילה ב'איה', תשל"ד), עשי"ת (לעילא ולעילא, ה' הוא האלהים), יוהכ"פ (כפרות 25, סדר המלקות, מחול לך, בישיבה של מעלה אנו מתירין, כל נדרי, ונסלח, אור זרוע, ויאמר ה' סלחתי כדברך, ובכן נקדישך מלך... ובכן ולך תעלה קדושה 26, הפסוקים בסוף נעילה 27), סוכות (לילי סוכות, הושענא, אני זהו הושיעה נא, קריאה"ת בחוה"מ, כולנו אנו ליה ועינינו ליה, ליל הושענא רבה ויומו 28, הקפות שמחת תורה, עמוד עמוד עמוד, חזק חזק ונתחזק), פרשת וישלח (קריאת פסוק 'ויהי בשכונן ישראל...' 29, חנוכה (ויהי נעם... יושב בסתר), פורים (זכור, מגילת אסתר, ארור חמון, אמירת פסוקים, כי יד), התרת נדרים 30, תלמוד תורה (פסוקים, הדרן עלך, אמן אמן אמן סלה ועד), ברית מילה (פסוקים, אליהו הנביא), פדיון הבן, פדיון נטע רבעי, הלויית חמת (יציאת נשמה 31, מזמורים, ארץ ימים), חליצה (חלוץ הנעלי), סגולות ולחשים (אמן אמן, אלהא דמאיר ענני, אל נא רפא נא לה, ה' צבאות), שירה זמורה (שמע ישראל, אלהא די ליה 32, אדיר אלהינו), ביחמו"ק (אנו ליה וליה עינינו, ליה אנו מודים וליה אנו משבחים, תרומת הלשכה, קידוש החודש, קצירת העומר, הזאת פרה) 33

34

#### פתיחת עניני הספר

**פרק א** אמירת תיבת 'שמע' או פסוק 'שמע ישראל' או כל הפרשה פעמיים (והמסתעף לענין אמירת שאר תיבות ופסוקים מפרשת שמע פעמיים, ולענין אמירת מודים)

35

אות א מקור הדין ופירושי הגאונים והראשונים בגמרא

43

אות ב ראיות מלשון הגמרא לדעות הראשונים לכאן ולכאן

52

אות ג דין מי שכפל

53

אות ד כפילת שאר תיבות

55	אות ה	כפילת שאר פסוקים
60	אות ו	כפילת פרשה, קריא"ש על המטה, ו"שמע ישראל" בקרבנות
69	אות ז	הבדל בין יחיד לציבור
79	אות ח	מי שלא כיוון
82	אות ט	הפסקה בין אמירה ראשונה לשניה
88	אות י	כפילה בלחש
92	אות יא	בקריאת שנים מקרא ואחד תרגום
	אות יב	אמירת כמה פעמים "שמע ישראל" בסליחות, בנעילה, בחושענאות (ועוד פסוקים) בחושענא רבה, הקפות בשמחת תורה, ואמירת 'ענגנו... מי שענה...' בסליחות
96		
106	אות יג	האם בכפילת 'מודים מודים' יש הבדל בין תיבה לפסוק
111	אות יד	בזמן רעידת אדמה ויציאת נשמה
113	אות טו	השרים פסוק "שמע ישראל" כמה פעמים
	אות טז	הנכנס לביהכ"נ ושמע 'ציבור קורין את שמע, וחקורין קריא"ש בסיום תפילת ערבית לאחר שאמרו "ובתורתך כתוב לאמר שמע ישראל..." לאחר 'עלינו לשבח'
115		
115	אות יז	כפילת 'ברכו את ה' המבורך'
	פרק ב	אמירת 'אמן' פעמיים (והמסתעף לענין 'אמן אמן' בברכת הלבנה ובסיום מסכת, ועניית 'אמן יהא שמיה רבה...' פעמיים)
117	אות א	מקור הדין ומחלוקת הפוסקים וראיותיהם לכאן ולכאן
131	אות ב	אמירת 'אמן אמן' בברכת הלבנה, בסיום מסכת ועוד
136	אות ג	עניית 'אמן יהא שמיה רבה...' פעמיים
	פרק ג	אמירת 'אמת' פעמיים (והמסתעף לענין כפילת "ה' אלהיכם אמת" בסיום קריאת שמע, ולענין אמירת 'אל מלך נאמן', כוונת ט"ו וי"ן שב'ציב ונכון...', כוונת 'אמת ואמונה...' ועוד)
137	אות א	מקור הדין בהשלמת ג' תיבות לרמ"ח תיבות בקריא"ש, וחדעות בזה (כ"ד אפשרויות להשלמת רמ"ח תיבות)
156	אות ב	כפילת 'אמת אמת'
	פרק ד	אמירת 'אחד' פעמיים (בהוצאת ס"ת ובקדושת מוסף "שמע ישראל... ה' אחד, אחד הוא אלהינו". והמסתעף לענין אמירת "אחד אלהינו..." שלש פעמים, ולענין כפילת "שמע ישראל" שבקדושת מוסף, ולענין אמירת "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בקדושת מוסף אחרי "שמע ישראל", ולענין נישוק ידי חמותו ואשת אביו, ולענין מנהג הספרדים בכפילת פסוק "ימלוך ה' לעולם..." בהחזרת ספר התורה)
	אות א	בהוצאת ספר התורה (למנהג האשכנזים) "שמע ישראל... ה' אחד, אחד אלהינו גדול אדונו..."
174	אות ב	בקדושת מוסף שבת וי"ט, הנוסחא העתיקה "שמע ישראל... ה' אחד, אחד הוא אלהינו הוא אבינו...", והמסתעף לענין אמירת "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" אחרי פסוק "שמע ישראל" בקדושת מוסף
177		
186	אות ג	כפילת פסוק "שמע ישראל" שבקדושת מוסף
188	אות ד	כפילת פסוק "ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון..." בהחזרת ספר התורה למנהג הספרדים

פרק ה	אמירת "ה' הוא האלהים" פעמיים, שלש ושבע (והמסתעף לענין כפילת פסוק "קראתי בכל לב...", ופסוקי "ונסלח לכל עדת בני ישראל..." "ויאמר ה' סלחתי כדברך" "אור זרוע..." 'לעילא לעילא' בעשי"ת)
אות א	עיקר מנהג כפילת "ה' הוא האלהים" וטעמו 190
אות ב	כמה פעמים אומרים 195
אות ג	מנהג הספרדים בסליחות 198
אות ד	מקום אמירתו המדויק בתפילת הנעילה 199
אות ה	צורת אמירתו, ואמירת "לשנה הבאה בירושלים" (בסיום נעילה, הגדה של פסח, סוכות, שמחת תורה ועוד. והאם יש לומר 'הבנויה' וכפילויות 'כי לו נאה' 'לך ולך' 'אל בנה' 'במהרה' 'חד גדיא' בפיוט ליל הסדר) 200
אות ו	אמירתו בהושענא רבה, ועוד משפטים הנכפלים בהושענות 202
אות ז	אמירתו בעשי"ת לפני 'ברוך שאמר', 'לעילא לעילא' בקדיש 206
אות ח	אמירתו בהחזרת ספר תורה (למנהג הספרדים) 211
אות ט	כפילת פסוק "קראתי בכל לב..." בסיום נעילה (למנהג הספרדים) 212
אות י	מקום אמירתו המדויק, ואמירתו בק"ש על חמטה, ועוד פסוקים 213
אות יא	כפילת פסוקי "ונסלח..." "ויאמר ה' סלחתי..." "אור זרוע...", 'בישיבה של מעלה...' אנו מתירין..., וכפילת 'זבכך נקדישך מלך' 'זבכך ולך תעלה קדושה כי אתה אלהינו' 214
פרק ו	אמירת "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" שלש פעמים 222
פרק ז	כפילת פסוקים בהלל (והמסתעף לענין כפילת פסוק "הודו לה' כי טוב..." בפסוקי "הודו לה' קראו בשמו", ולענין כפילת פסוק "אל נקמות ה'..." שם, ולענין כפילת פסוק "אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא" בהבדלה למנהג הספרדים)
אות א	מקור הדין וטעמו 225
אות ב	אופני הכפילה 227
אות ג	שייכות איסור כפילת 'שמע שמע' ו'מודים מודים' חכא 233
אות ד	כפילת פסוק "הודו לה' כי טוב..." בפסוקי "הודו לה' קראו" 237
אות ה	כפילת פסוק "אל נקמות ה'..." עשר פעמים 241
אות ו	כפילת פסוק "אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא" בהבדלה, ובחזקת, ופסוקי "ברוך הבא בשם ה'..." בהבדלה 242
פרק ח	אמירות כפולות בבית המקדש בחג הסוכות (והמסתעף לענין אמירת 'ובכל זאת אנו ליה ועינינו ליה' ו'כולנו אנו ליה ועינינו ליה שונים')
אות א	מקור אמירת 'ליה ולך מזבח, ליה ולך מזבח', ואמירת 'אנו ליה וליה עינינו' והקשיות בזה 244
אות ב	מדוע לא הקשתה הגמרא על 'ליה ולך מזבח ליה ולך מזבח' (מח ע"ב) כדחקשתה על 'אנו ליה וליה עינינו' (נג ע"ב) 246
אות ג	בפיוט "ג מידות" איך אומרים 'ובכל זאת אנו ליה ועינינו ליה' 248
אות ד	בפיוט הושענות לישבת אמירת 'כולנו אנו ליה ועינינו ליה שונים' 251
פרק ט	כפילת "ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד"
אות א	מקור מנהג כפילתו 253



- 254** אות ב חטעמים לחתיר
- פרק י** כפילת פסוקים בסוף פסוקי דזמרה ובסוף שירת הים (והמסתעף לענין כפילת פסוק אחרון בפרשה בקריאת שמו"ת)
- אות א מקור מנהג כפילת פסוק "כל הנשמה תהלל יה הללויה" ומדוע אין בזה איסור, ומנהג כפילת פסוק אחרון בפרשה בקריאת שנים מקרא ואחד תרגום
- 256**
- 261** אות ב מקור מנהג כפילת "ה' ימלוך לעולם ועד" בסוף שירת הים
- 265** אות ג טעמי החיתר בזה
- 266** אות ד צירוף תיבות 'הללויה' 'הללויה' בסוף כל מזמור בפסוד"ז
- פרק יא** כפילת פסוק "ואני תפילתי לך..." במנחה של שבת (והמסתעף לענין כפילתו אחרי תפילות בפתחת ההיכל, ואמירת י"ג מידות ג"פ, ופסוק "לעולם ה' דברך..." תריסר פעמים בפתחת ההיכל למנהג הספרדים)
- אות א מקור מנהג אמירת הפסוק "ואני תפילתי לך..." במנחת של שבת, ולאומרו בעמידה
- 269**
- אות ב האם יש לכופל, וכמה פעמים
- 275**
- אות ג טעמי החיתר בזה
- 276**
- אות ד כפילתו אחרי התפילות בהוצאת ספר תורה
- 278**
- אות ה אמירת י"ג מידות ג"פ בפתחת ההיכל
- 279**
- אות ו אמירת פסוק "לעולם ה' דברך..." י"ב פעמים בפתחת ההיכל
- 283** **פרק יב** כפילת פסוק "ארך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי" (והמסתעף לענין מנהג הספרדים שמתחילים מפסוק "שובה ה'..." )
- אות א מקור מנהג כפילת "ארך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי" באמירת המזמור במוצ"ש, וטעם החיתר בזה.
- מנהג הספרדים להתחיל מפסוק "שובה ה' עד מתי..."
- 286**
- אות ב כפילת פסוק "ארך ימים..." באמירת המזמור בשאר מקומות
- 292**
- פרק יג** כפילת פסוקים נוספים
- אות א כפילת פסוק "ויחי נעם..." לפני עשיית מצוה, ואמירתו עם מזמור "יושב בסתר" ז"פ בהדלקת נרות חנוכה
- 295**
- אות ב כפילת פסוקי "ה' צבאות עמנו..." ה' צבאות אשרי... ה' חושיעה..." בקרבנות ולפני ערבית (ובהבדלה), ובזמן מגפה, בקריאת שש ששל המטה ובתפילת הדרך ובסגולות
- 300**
- אות ג בקריאת שש ששל המטה כפילת פסוקי "הנה מטתו של שלמה..." ומשפטי יאנא בכח... למנהג הספרדים
- 308**
- אות ד בקריאת שש ששל המטה כפילת פסוקי ברכת כהנים ו"הנה לא יגום..." ו"לישועתך..." ו"רגזו ואל תחטאו..." ומשפט "בשם ה' אלחי ישראל..." למנהג האשכנזים
- 311**
- אות ה בברכת הלבנה כפילת פסוקי "תפול עליהם..." "לב טחור..." ומשפטי 'סימן טוב...' 'ברוך יוצרך...' 'כשם שאני...' 'ידוד מלך'...
- 319**
- אות ו בתפילת יוכ"פ קטן כפילת פסוק "חשיבנו ה' אליך..."
- 331**
- אות ז כפילת פסוקי "מי אל כמוך..." ג"פ בתשליך, ובסוף נעילה
- 332** **פרק יד** כפילת פסוקים ומשפטים שבודאי לא מיחזי בשתי רשויות
- אות א כפילה ג"פ כל בית בפיוט 'שלום עליכם' בליל שבת, כפילה 'בואי כלח' ב"פ או ג"פ או ז"פ וכדומה, כפילת פסוקים

- 336 "מזמור שיר ליום השבת" ו"אתה מרום..." "להגיד כי ישר..."  
"עדותך נאמנו מאד..." , וכפילת 'מתים יחיה אל'...
- 347 אות ב כפילת 'אליהו הנביא' [זכור לטוב] ו"ואמרתם כה לחי..." במוצי"ש
- 356 אות ג כפילת ג"פ פסוק "ואברהם זקן בא בימים..." בראש חודש
- אות ד כפילת מזמור "למנצח לבני קרח מזמור, כל העמים תקעו כף..." שבע פעמים לפני תקיעת שופר, כפילת פסוקי "כל כלי יוצר עליד..." בסיום הנעילה ואחרי תקיעות שופר בר"ה, כפילת פסוקי סגולה בליל ובמוציא ראש השנה, כפילת פסוקים נוספים כל יום
- 359 אות ה כפילת 'ארור המון, ברוך מרדכי...', ועוד פסוקים בפורים
- 366 אות ו כפילת פסוק "כי יד על כס יח...", קריאת חוה"מ סוכות ד"פ
- 369 אות ז כפילת פסוק שיש בו תיבה מסופקת, כגון בפרשת זכור ובמגילת אסתר, ואופן קריאת פסוק "ויחי בשכון ישראל..." וילך ראובן... וישמע ישראל..."
- 375 אות ח באמירות וסגולות ובקשות הכתובות בתלמוד ובפוסקים, כתרומת הלשכה, קידוש החודש, חליצה, קצירת העומר, הזאת פרה, הטבת חלום, (ודיון ארוך ביסוד הגר"א דלא מצינו כפילת ב"פ אלא ג"פ, וזרי מצינו בתנ"ך נחמו נחמו' יש ויש' יחי המלך יחי המלך, ובתלמוד 'מעין ומעין' 'מסימי ומסימי' 'איבה ואיבה' 'יפה יפה' 'שלמא עלך מלכא שלמא עלך מלכא' 'חזו דאתאי חזו דאתאי' 'לצור ולצור' 'מאן בעי חיי מאן בעי חיי' 'נצחוני בני נצחוני בני' ועוד ועוד כדלעיל כל ספר זה וכדלחלן בסמוך), כפילת שמות (כגון 'אברהם אברהם' 'יעקב יעקב' 'משה משה' ובתלמוד 'ענן ענן' 'חסדא חסדא' 'גיסא גיסא' 'גוי גוי' 'שער שער' ובזוהר 'שמעון שמעון' 'אלעזר אלעזר' 'חברייא חברייא' 'סבא סבא'), לשון תחנונים (שמעו שמעו' בני בני' 'מזבח מזבח' 'אבי אבי' 'ראשי ראשי' 'אריאל אריאל' 'מעין מעין' 'חרב חרב' 'אלי אלי', ובתלמוד 'בייא בייא', 'אל תשב בדין היום, אל תשב בדין היום'), 'עמוד עמוד' 'עמוד', כל נדרי, התרת נדרים, מחול לך, כפרות, ביטול חמץ, הא לחמא עניא, מזמור לדוד בסעודה שלישית, פסוקי תפילת הדרך, אל נא רפא נא לח, ועוד. ולהמציא כפילויות מדעתנו
- 380 אות ט כפילת פסוקים בלימודו או לתפילה, הדרן עלך בסיום מסכת, כפילה ז"פ בני רב פפא
- 401 פרק טו כפילת החזנים והקהל תיבות בשירתם
- 404 פרק טז תיבות כפולות זו אחר זו בפסוקי התנ"ך
- 407

נספח

## סימן כ – מנין הימים בשנה שמניחים בהם תפילין ומנין הפעמים בשנה שקוראים בתורה

- 410 אות א מנין הימים בשנה שמניחים בהם תפילין
- 421 אות ב מנין הפעמים בשנה שקוראים בתורה